

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΕΠΙΣΗΜΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ
ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ(ΤΕΦΑΑ)

**Η ΜΟΥΣΙΚΟΧΟΡΕΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΤΩΝ ΒΛΑΧΩΝ
ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΠΕΤΡΙΤΣΙΟΥ ΣΤΟ ΔΙΑΒΑ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ
ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ**

**ΤΗΣ
ΚΑΖΑΝΤΖΙΔΟΥ ΣΟΦΙΑΣ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: ΠΡΑΝΤΣΙΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ**

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2012

Περίληψη

Το θέμα της παρούσας εργασίας αναφέρεται στην μουσικοχορευτική παράδοση των βλάχων του Νέου Πετριτσίου, στα εθνογραφικά στοιχεία των χορών, αλλά και στις αλλαγές που δημιουργήθηκαν με το πέρασμα του χρόνου.

Σκοπός της έρευνας είναι η παράδοση αυτή, που έφτασε ως τις μέρες μας να συνεχιστεί στις επόμενες γενιές. Να καταγραφούν τα ιστορικά στοιχεία του χωριού, στοιχεία για την γλώσσα, την ενδυμασία, τον γάμο. Επίσης να αναφερθούν εθνογραφικά στοιχεία, χοροί, τραγούδια του τότε και να γίνουν αισθητές οι διαφορές του τώρα.

Αναλυτικότερα

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στα τοπογραφικά στοιχεία του χωριού. Επίσης γίνεται αναφορά στην ιστορία των βλάχων κατοίκων επί Αλή Πασά 1820 έως την τελική εγκατάστασή τους στο Νέο Πετρίτσι, το 1940.

Στο δεύτερο κεφάλαιο δίνονται στοιχεία για την γλώσσα των βλάχων όπως από πού προέρχονται, πώς αποκαλούσαν τον εαυτό τους και για την εμφάνιση της ονομασίας «βλάχοι».

Σ το τρίτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά αρχικά σε γενικά στοιχεία της λαϊκής παραδοσιακής φορεσιάς των βλάχων του χωριού και ακολουθεί αναλυτική περιγραφή της γυναικείας και αντρικής ενδυμασίας.

Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται η περιγραφή των εθίμων που συνόδευαν τη γαμήλια διαδικασία από την Δευτέρα έως την Κυριακή που τελούνταν το μυστήριο του γάμου.

Τέλος το πέμπτο κεφάλαιο περιλαμβάνει γενικά στοιχεία για τους βλάχικους χορούς. Ακολουθεί η ανάλυση των χορών: συρτό στα τρία, μπεράτι, συρτό στα δύο, συρτό στα 7/8, συγκαθιστό, τσάμικο, νυφιάτικο, ο μεγάλος χορός αλλά και χορούς που πλέον χορεύουν οι βλάχοι του χωριού όπως : κωνσταντάκης (ζαγορίσιος), ζαχαρούλα, γιατρός, άσπρη πέτρα και αντίπερα. Επίσης περιλαμβάνει και αντιπροσωπευτικά τραγούδια για τους παλαιότερους χορούς των βλάχων. Ακόμα μας δίνεται μια εικόνα για τον τόπο και τον τρόπο πού διοργανώνονταν και διοργανώνονται οι χοροί στο χωριό. Επιπλέον γίνεται αναφορά στα τραγούδια, την στιχουργική τους, τις

ΚΑΖΑΝΤΖΙΔΟΥ ΣΟΦΙΑ

γυναίκες που τα τραγουδούσαν αλλά και στα θέματα πού αναφέρονται τα βλάχικα τραγούδια.

Περιεχόμενα	
A. Εισαγωγή	5
B. Ανασκόπηση βιβλιογραφίας	9
Γ. Μεθοδολογία	15
Δ. Αποτελέσματα	17
1. Ιστορικά	17
2. Η γλώσσα των βλάχων	23
3. Ενδυμασία	25
α. ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	26
β. ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ ΑΝΤΡΩΝ	30
4. Γάμος	34
5. Εθνογραφικά στοιχεία και περιγραφική ανάλυση των χορών	37
α. Γενικά οι Χοροί και τραγούδια των βλάχων	37
β. Οι χοροί	45
Συρτό στα τρία	45
Μπεράτι	46
Γρήγορο μπεράτι	47
Συρτό στα δύο	48
Συρτό στα $7/8$	50
Συγκαθιστός	50
Τσάμικος	51
Νυφιάτικος	52
Μεγάλος χορός του χωριού	53
Κωνσταντάκης (ζαγορίσιος)	54
Ζαχαρούλα	55
Γιατρός	56
Άσπρη πέτρα	58
Αντίπερα	59
γ. Αντιπροσωπευτικά τραγούδια των χορών αυτών	61
E. Συζήτηση αποτελεσμάτων	70
ΣΤ. Συμπεράσματα και προτάσεις	71
Z. Βιβλιογραφία	72
Ονόματα πληροφορητών	73
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	74
Φωτογραφίες	74

A. Εισαγωγή

«Ο χορός είναι ολοκληρωμένος τρόπος να ζεις τον κόσμο. Είναι γνώση, είναι θρησκεία, είναι τέχνη, είναι η ίδια η ζωή» (Ιωαννίδου 1985). Ο χορός, όπως κάθε τμήμα του ανθρώπινου πολιτισμού είναι το προϊόν μιας συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας σε μια συγκεκριμένη περίοδο.

«Ο χορός έχει θεωρηθεί η αρχαιότερη από τις τέχνες, ωστόσο είναι εξίσου αληθές ότι είναι παλιότερος από τις τέχνες. Η δημιουργία προτύπων στο χώρο και στο χρόνο μέσω του ανθρώπινου σώματος είναι αυτό που κάνει το χορό μοναδικό ανάμεσα στις τέχνες και εξηγεί ίσως την αρχαιότητα και την καθολικότητά του»(Νικόλαος Γ. Βαβρίτσας, 2008).

Οι Ελληνικοί χοροί αποτέλεσαν επί αιώνες ένα από τα πολυτιμότερα και εκφραστικότερα πολιτιστικά αγαθά της ελληνικής κοινωνίας. «Κατά την μακραίωνη πορεία του ελληνικού έθνους, η πλευρά του παραδοσιακού πολιτισμού συνετέλεσε καθοριστικά στην διατήρηση της εθνικής ταυτότητας» (Ζωγράφου 1985:18, Πραντσίδης 1995:6) του ελληνικού έθνους, ιδιαίτερα τις δύσκολες στιγμές του, καθώς υπήρξε το κυριότερο μέσω έκφρασης των κοινωνικών αλλά και των θρησκευτικών εκδηλώσεων του ελληνικού λαού.

«Στην παραδοσιακή κοινωνία το χορευτικό σχήμα και η θέση, σειρά των χορευτών είχε ιδιαίτερη σημασία. Καθοριζόταν από το κοινωνικό περιβάλλον κάθε εποχής και τις περιστάσεις μέσα στις οποίες εκδηλωνόταν, με το τρίπτυχο μουσική δηλαδή μελωδία και ρυθμός, λόγος δηλαδή τραγούδι και κίνηση δηλαδή χορός σε πλήρη αρμονία. Σήμερα, που οι συνθήκες αυτές έχουν μεταβληθεί δραστικά, το στοιχείο που έχει μεταβληθεί περισσότερο είναι η θέση δηλαδή σειρά του άνδρα και της γυναίκας στον κύκλο καθώς και η θέση των μουσικών δηλαδή οργανοπαιχτών»(Νικόλαος Γ. Βαβρίτσας, 2008).

«Η μουσική είναι μια πανανθρώπινη έκφραση, συνδέεται με όλες τις εκδηλώσεις της ζωής, με τη ζωή του ανθρώπου από τα πρώτα του βήματα. Είναι μια τέχνη που εκφράζει τη σκέψη με το συνδυασμό και την πλοκή των ήχων»(Πανοπούλου 1985:7).

Η παραδοσιακή ελληνική μουσική έχει βαθιές ρίζες στο μουσικό σύστημα της Αρχαίας Ελλάδας και άμεση σχέση με την Βυζαντινή εκκλησιαστική μουσική και την λαϊκή μουσική γειτόνων λαών της Ανατολής (Ανωγειανάκης 1991:16, Τυροβόλα 1992:34).

Η βιομηχανική κοινωνία επέβαλε διεθνώς ένα νέο τρόπο ζωής, ριζικά αντίθετο με τον τρόπο ζωής στις κατά τόπους παραδοσιακές κοινωνίες. Η μουσική της βιομηχανικής κοινωνίας εκτόπισε την παραδοσιακή. Με παρόμοιο τρόπο βέβαια και ο χορός της βιομηχανικής κοινωνίας εκτόπισε τον παραδοσιακό. «Κάθε αλλαγή λοιπόν στον τρόπο ζωής και στις συνήθειες μιας κοινότητας επιφέρει αλλαγές στο χορό τόσο στη μορφή όσο και στην λειτουργία του» (Πραντσιδής 1995:5).

Η παράδοση εμπεριέχει τη γλώσσα και όλες τις μορφές και λειτουργίες, τα πιστεύω, τη συμπεριφορά, τις τέχνες, τις τεχνικές, τη μουσική, το χορό. Οι παραδόσεις αλλάζουν και αυτό γίνεται με την ελεύθερη και δημιουργική δραστηριότητα των ατόμων, μια δραστηριότητα, η οποία την προωθεί, την κρατάει ζωντανή, την πλουτίζει και τη μεταβάλλει. Χωρίς την ελευθερία και τις μεταβολές που πηγάζουν από αυτήν, οι παραδόσεις ατροφούν και αργά ή γρήγορα πεθαίνουν. Η παράδοση μεταδιδόμενη από γενιά σε γενιά σε μια κοινότητα, στην πραγματικότητα τη χαρακτηρίζει. Είναι το στίγμα της ταυτότητας και συνέχειας της κοινότητας σ' έναν τόπο και πέρα από το χρόνο.

«Παραδοσιακός είναι ο χορός εκείνος που αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα μιας παραδοσιακής κοινωνίας. Όταν όλη η παιδεία μεταδίδεται παραδοσιακά θα μεταδοθεί έτσι και ο χορός, οπότε θα είναι οργανικά δεμένος με τα υπόλοιπα στοιχεία της παιδείας εκφράζοντας πάντα την κοινωνία που τον χορεύει» (Ελληνικοί χοροί, 2006).

Στους βυζαντινούς, ιστορικούς και χρονογράφους του 10^{ου} αιώνα, συναντούμε τις πρώτες γραπτές μαρτυρίες για τους βλάχους τόσο στον Ελληνικό χώρο όσο και στην Βαλκανική γενικά. Οι βλάχοι της Ελλάδας αποτελούν ένα σημαντικό τμήμα του ελληνισμού, όπως αποδεικνύεται από τη συμμετοχή τους στους απελευθερωτικούς αγώνες του έθνους, από τη

συμβολή τους στην οικονομική ανάπτυξη του νέου ελληνισμού και από τον κοινωνικό και πολιτιστικό ρόλο που διαδραμάτισαν και διαδραματίζουν στη ζωή της σύγχρονης Ελλάδας.

Οι βλάχοι είναι διάσπαρτοι σε όλο το βορειοελλαδικό χώρο και στα μεγάλα του αστικά κέντρα. Ιδιαίτερα η παρουσία των βλάχων εντοπίζεται στις τρεις μεγάλες περιφέρειες, Ήπειρο, Θεσσαλία και Μακεδονία. Οι βλάχοι κατοικούσαν και κατοικούν ακόμα στα διάφορα βλαχοχώρια, που σήμερα τα ονομάζουμε και μητροπολιτικές ή πρωταρχικές εστίες των βλάχων.

Από τις μητροπολιτικές εστίες μετακινούνται σε όλο τον Ελλαδικό χώρο και Βαλκανικό, όπου δημιουργούν νέους βλάχικους οικισμούς, είτε αμιγείς, είτε συγκατοικούν με άλλους μη βλάχικους πληθυσμούς. Αυτοί η δεύτερη ομάδα αποτελεί την διασπορά των βλάχων στα νεότερα χρόνια.

Αυτό όμως που ορίζουμε ως μητροπολιτικές εστίες των βλάχων είναι σχετικό, γιατί δεν γνωρίζουμε αν αυτοί οι οικισμοί προέρχονται από τοπικό πληθυσμό ή αποτελούν μεταναστεύσεις από άλλες γειτονικές περιοχές. Είναι πολύ πιθανόν ότι γύρω στο 1913 οι βλάχοι αρχίζουν να εγκαταλείπουν την καθαρά νομαδική ζωή και να γίνονται ημινομάδες, χειμώνα στα χειμαδιά-καλοκαίρι στα βουνά, και τότε ακριβώς αρχίζει η σύμπτυξη βλάχικων οικισμών.

Την ίδια περίοδο σημειώνονται ραγδαίες εξελίξεις και σημαντικές ανακατατάξεις σε όλες τις ομάδες του ελληνικού χώρου. Βλάχοι κτηνοτρόφοι, αγωγιάτες, έμποροι ενθαρρύνονται να εγκατασταθούν σε διάφορα σημεία ιδιαίτερα στον εύφορο κάμπο των Σερρών και της ευρύτερης περιοχής. Η περιοχή της Ράμνας δέχεται μέρος του πληθυσμού αυτού που μετεγκαθίστανται στο Ν. Πετρίτσι. Το Ν. Πετρίτσι περιοχή που βρίσκεται στους πρόποδες του βουνού Μπέλες και κοντά στον ποταμό Στρυμόνα δέχεται ένα μέρος του πληθυσμού των βλάχων.

Πρωταγωνιστικό ρόλο έπαιξε η μνήμη αυτών των ανθρώπων, ο τρόπος μεταβίβασης της παράδοσης από γενιά σε γενιά, στοιχεία που αποτέλεσαν το βασικό θεωρητικό εργαλείο της παρούσας εργασίας.

Οι λόγοι που με οδήγησαν να επιλέξω το συγκεκριμένο θέμα ήταν, αφενός η καταγωγή μου (είμαι βλάχικης καταγωγής από το Νέο Πετρίτσι) και αφετέρου το ενδιαφέρον μου να καταγραφεί και να συνεχιστεί η παράδοση των βλάχων του Νέου Πετρίτσι στις νεότερες γενιές. Οι σύλλογοι των βλάχων πραγματοποιούν χορευτικές παραστάσεις και άλλα μουσικά δρώμενα που με την πάροδο του χρόνου ξαναζωντανεύουν με τα πανηγύρια, τους γάμους από γενιά σε γενιά και από εποχή σε εποχή. Τα βήματα του χορού παραμένουν αναλλοίωτα παρόλο που τα βιώματα των ανθρώπων αλλάζουν από τον σύγχρονο τρόπο ζωής των ανθρώπων σε πόλεις και χωριά.

Ο σκοπός της έρευνας είναι να καταγραφούν τα ιστορικά στοιχεία του χωριού χρονολογικά, οι μετακινήσεις των ανθρώπων από περιοχές σε περιοχές. Να προσδιοριστεί η γλώσσα των βλάχων που ακολούθησε μια διαδρομή μέσα από τις μετακινήσεις τους κυρίως με τον προφορικό λόγο και κατά δεύτερον με τον γραπτό, κυρίως στα τραγούδια τους. Αρχικά η ενδυμασία τους ήρθε στην περιοχή του Ν. Πετρίτσι από πολλές περιοχές, με πολλές διαφορετικές φορεσιές, με την πάροδο του χρόνου επικράτησε μια φορεσιά. Να θυμηθούμε ότι ο γάμος των ανθρώπων πριν το 20^ο αιώνα με παραδοσιακή ενδυμασία ανήκει μόνο σε εκείνη την εποχή.

Ευχαριστίες οφείλω στον καθηγητή μου κ. Πραντσίδη Ιωάννη για τις πολύτιμες παρατηρήσεις και τις υποδείξεις του για την καλύτερη παρουσίαση αυτής της εργασίας.

Ευχαριστώ τον κ. Νικόλαο και Στέργιο Ζιαντάρης, την κ. Στεριανή Νούλι για το υλικό που μου προσέφεραν, καθώς και όλους όσους, με ιδιαίτερο τρόπο ο καθένας τους, στήριξαν την προσπάθειά μου.

B. Ανασκόπηση βιβλιογραφίας

Οι πληροφορίες μας που αντλούμε για τους βλάχους του Νέου Πετρισιού Σερρών από ελληνική και ξένη βιβλιογραφία είναι περιορισμένη.

Παρόλα αυτά για να υλοποιηθεί η εργασία χρησιμοποιήθηκαν και γραπτές πηγές, κυρίως βιβλία.

Το βιβλίο «Ιστορικά και λαογραφικά στοιχεία Νέου Πετρισιού Σερρών» του Ηλιάνα Δημ. Αλεξιάδου και Κωνσταντίνου Αγ. Κύρλεση (2008). Το βιβλίο αυτό αναφέρεται στους κατοίκους του Νέου Πετρισιού, στην ιστορία των βλάχων. Επίσης περιλαμβάνει λαογραφικά στοιχεία και στοιχεία από την ζωή στο Νέο Πετρίσι.

Το βιβλίο «Οι βλάχοι του Νομού Σερρών και της Ανατολικής Μακεδονίας» του Νίκου Α. Κατσάνη και Κώστα Δ. Ντίνα (2008), το οποίο περιλαμβάνει στοιχεία όπως τότε εμφανίζονται οι βλάχοι, την κατανομή τους βλάχικου πληθυσμού, πόσοι είναι οι βλάχοι της Ελλάδας, την καταγωγή τους. Αναφέρει επίσης για την γλώσσα των βλάχων, την θρησκεία. Ακόμα το βιβλίο περιλαμβάνει την πολιτική πλευρά του κουτσοβλάχικου ζητήματος, στοιχεία για την πνευματική και εθνική προσφορά των βλάχων. Τέλος στο βιβλίο αυτό υπάρχουν και τραγούδια γραμμένα στην βλάχικη διάλεκτο και μεταφρασμένα στην καθομιλουμένη (ελληνική).

Το βιβλίο «Ελληνικοί χοροί» του Μαυροβουνιώτη Φώτιου, Μαλκογεώργου Αλέξανδρου και Αργυριάδου Ειρήνης (2006, περιλαμβάνει χορούς των βλάχων.

Το βιβλίο «Οι χοροί της Σαμαρίνας» του Μιχάλη Ζ.Πλιτσή (1993), αναφέρεται στους βλάχους που πολύ από αυτούς κατέληξαν στο Νέο Πετρίσι Σερρών. Αναφέρονται ιστορικά στοιχεία της Σαμαρίνας, για τις ασχολίες των κατοίκων, την φορεσιά τους. Επίσης περιλαμβάνει τραγούδια και ανάλυση των χορών που τότε χόρευαν.

Το βιβλίο «Ο χορός στην ελληνική παράδοση και η διδασκαλία» του Πραντσίδη Γιάννη, περιλαμβάνει εθνογραφικά στοιχεία και ρυθμοκινητική

ανάλυση ορισμένων βλάχικων χωρών από το Μέτσοβο και από την περιοχή των Σερρών.

Το βιβλίο του Αστέριου Ι.Κουκούδη που εκδόθηκε το 19... Αναφέρεται σε στοιχεία καθαρά ιστορικά για τους βλάχους, το δε βιβλίο του Gustav Weigand με τίτλο «Οι Αρωμούνοι» που εκδόθηκε το 19... Περιλαμβάνει στοιχεία σχετικά με τη, ονομασία των βλάχων.

Παρόλα αυτά υπάρχει μεγάλη βιβλιογραφία, με μια ευρύτατη θεματολογία γενικά για τους βλάχους¹

¹**1.Αβέρωφ-Τοσίτσας Ευάγγελος**, «Η πολιτική πλευρά του Κουτσοβλαχικού Ζητήματος», Φ.Ι.Λ.Ο.Σ. Τρικάλων, Ίδρυμα Ευάγγελου Αβέρωφ-Τοσίτσα, Τρίκαλα 1992. **2.Αγγελής, Πέτρος Ι.**, «Νεστόριο. Μία εθνική έπαλξις του Γράμμου. Ιστορία, Μυθολογία, Λαογραφία», Νεστόριο 1959. **3.Αδάμ Κων/νος**, «Η παραδοσιακή φορεσιά των Ελληνόβλαχων», Ημερολόγιο 2001 της Πανελληνίας Ομοσπονδίας Πολιτιστικών συλλόγων Βλάχων . **4.Αδάμου Γιάννης**, «Η Σαμαρίνα»(Από τα ανέκδοτα αρχεία του Ελληνικού προξενείου Ελασσόνας) 1882-1912. Σύνδεσμος, Σαμαριναίων Ελασσόνας., 1993. **5.Ανθεμίδης Αχιλλεύς**, «Οι Βλάχοι της Ελλάδος» Θεσσαλονίκη 1997. **6.Αραβαντινός Παναγιώτης**, «Χρονογραφία της Ηπείρου», Αθήνα, 1856. **7.Αραβαντινός, Π.**, «Μονογραφία περί Κουτσοβλάχων», (γράφηκε το 1865), Αθήνα 1903. **8.Ανδρουλάκης Γ.**, «Η Κουτσοβλαχική γλώσσα και η συρρίκνωση του λεξιλογίου. Μελέτες για την Ελληνική γλώσσα», Θεσσαλονίκη 1990. **9.Αναγνωστόπουλος Κων/νος.**, «Κουτσοβλαχοι-Ελληνόβλαχοι της Ελληνικής χερσονήσου», Τρικαλίνα Αρ. 9, 1989. **10.Αβέρωφ-Τοσίτσας Ευάγγελος.**, «Η πολιτική πλευρά του Κουτσοβλαχικού ζητήματος». Αθήνα 1948. **11.Αδαμόπουλος Τριαντάφυλλος-Ματσιούκα Πηνελόπη.**, «Πίνδος-Γρεβενά. Τοπία της Γρεβενιώτικης Πίνδου», Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Γρεβενών-ΤΕΔΚ Γρεβενών. **12.Αραβαντινός Παναγιώτης.**, «Μονογραφία περί Κουτσοβλάχων», Αθήνα 1905. **13.Αραβαντινός Παναγιώτης.**, «Συλλογή Δημοτικών ασμάτων της Ηπείρου 1880», Ανατύπωση Αθήνα 1996. **14.Αρμάνοι Βλάχοι, Επιφανείς Έλληνες, Προσωπογραφίες.**, «Δήμος Θεσσαλονίκης-Κέντρο Ιστορίας Θεσσαλονίκης», Επιμέλεια: Χάρης Σαββόπουλος-Δρ. Αντώνης Σατραζάνης.**Περιεχόμενα:Βαβούσκος Κων/νος.** Τινά εισέτι περί των Βλαχοφώνων.**Γούναρης Βασίλειος.** Περί Βλάχων των ελληνικών χωρών**Μανάκου Παρασκευή.** Βλάχοι λόγιοι κληρικοί στη Θεσσαλία κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας 16ος-17ος αιώνας.**Σατραζάνης Αντώνιος.** Οι Βλάχοι και οι ευρωπαϊκές ιδέες κατά την εποχή του νεοελληνικού διαφωτισμού. Η περίπτωση του Διονυσίου Πύρου του Θετταλού.**Τσούρκα-Παπαστάθη Δέσποινα.** Οι Βλαχόφωνοι Έλληνες απόδημοι κατά την Τουρκοκρατία. **15.Αυδίκος Ευάγγελος.**, «Ο Βλάχος στον λαϊκό πολιτισμό», Τρικαλίνα 2003, τόμος 23ος,Φ.Ι.Λ.Ο.Σ Τρικάλων. **16.Βακαλόπουλος, Απόστολος Ε.**, «Ιστορικά έρευνα εν Σαμαρίνα της Δυτικής Μακεδονίας», "Παγκαρπία Μακεδονικής Γης", Ε.Μ.Σ. 53, Θεσσαλονίκη 1980. **17.Βλασίδης Βλάσης.**, «Η έξοδος των ρουμανιζόντων Βλάχων από την Ελληνική Μακεδονία 1924-1927», Θεσσαλονίκη 1994. **18.Βλασίδης Βλάσης.**, «Συνέπειες των δημογραφικών και κοινωνικών ανακατατάξεων στο Βλαχόφωνο στοιχείο της Ελληνικής Μακεδονίας 1923-1926», Θεσσαλονίκη 1996. **19. Gustav.**, «Οι Αρωμούνοι»(Βλάχοι) Τόμος Α'. Ο χώρος και οι άνθρωποι. Φ.Ι.Λ.Ο.Σ Τρικάλων. Μετάφραση Thede Kahl. Προλεγόμενα-σχόλια Λαζάρου Αχιλλεύς. Φιλολογική επιμέλεια Θεόδωρος Νημάς. **20.Weigand Gustav.**, «Οι Αρωμούνοι" (Βλάχοι) Τόμος Β'. Λαογραφία – Γλώσσα. Μετάφραση Παπασωτηρίου Γιώργος., Ταμπακίωτη-Σίμου Μαρία. Προλεγόμενα Λαζάρου Αχιλλεύς. Φιλολογική επιμέλεια Θεόδωρος Νημάς.. Φ.Ι.Λ.Ο.Σ Τρικάλων. Εκδόσεις Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2004. **21.Γούναρης Βασίλειος-Κουκούδης Αστέριος.**, «Από την Πίνδο ως τη Ροδόπη. Αναζητώντας τις εγκαταστάσεις και την ταυτότητα των Βλάχων», Ιστορικά αρ. 10, Αθήνα 1997. **22.Γρηγοριάδου Έφη.** «Εδεσματολόγιον Βλάχων», εκδόσεις Κοχλίας, Αθήνα 2006. **23.Δημητράκης-Δημητρακόπουλος, Ν.Δ.**, «Οι Άλπεις της Πίνδου», Αθήνα 1991. **24.Διβάνη Λένα.**, «Το θνησιγενές πριγκιπάτο της Πίνδου.

Γιατί δεν ανταποκρίθηκαν οι Κουτσόβλαχοι της Ελλάδας, στην Ιταλο-ρουμανική προπαγάνδα», I.M.X.A 269, Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου Μακεδονία και Θράκη 1941-1944.

25.Δρούγιας, Θ., «Η Βωβούσα στο χώρο και στο χρόνο», Ιωάννινα 1995. **26.Ενισλειδης, Χρήστος Μ.**, «Η Πίνδος και τα χωριά της, Σπήλαιο - Γρεβενά –Σαμαρίνα», Αθήνα 1951.

27.Ενωση Βλάχων Επιστημόνων., «Οι Ελληνογενείς Βλάχοι. Αχιλλεύς Λαζάρου -Ρίτα Λαζάρου Παναγάκη-Λεωνίδα Τζημοζιώγας-Δημήτριος Τσακάνη», Αθήνα 2005. **28.Εξαρχος Γιώργης.**, «Οι Ελληνόβλαχοι» (Αρμάνοι) Τόμος Α΄ και Β΄. Εκδόσεις Καστανιώτη, Λαογραφία, 2001. **29.Εξαρχος Γιώργης.**, «Αυτοί είναι οι Βλάχοι», Αθήνα 1994. **30.Εξαρχος Γιώργης.**, «Βλάχοι. Μνημεία ζωής και λόγου ενός πολιτισμού που χάνεται», Εκδόσεις επικαιρότητα.

31.Εξαρχος Γιώργης. Αδελφοί Μανάκια. Πρωτοπόροι του κινηματογράφου στα Βαλκάνια και το Βλάχικο ζήτημα. Αθήνα 1991. **32.Εξαρχος Ενισλειδης Χρήστος.** Η Πίνδος και τα χωριά της. Σπήλαιον – Γρεβενά - Σαμαρίνα. Αθήνα. 1996. **33.Ευσταθίου Κ. Ιωάννης.** Οι Ελληνόβλαχοι ή Κουτσόβλαχοι ή Αρρωμόνοι. Ιστορικά-Γλωσσικά- Λεξιλόγιο. Τρίκαλα 2003.

34.Καϊμακάμης, Βασίλης Δ., "Οι Ελληνόβλαχοι (Κουτσόβλαχοι), Κοκκινόπλος το βλαχοχώρι του Ολύμπου", Μαϊάνδρος, Θεσσαλονίκη 1984 **35.Καϊμακάμης Βασίλειος.** Η προσφορά των Βλαχοφώνων Ελλήνων στην Αναβίωση των Ολυμπιακών αγώνων. Θεσσαλονίκη 2002.

36.Καϊμακάμης Βασίλειος-Καϊμακάμης Δημήτριος-Δούκα Στέλλα. Η Αναβίωση των Ολυμπιακών αγώνων και η προσφορά των Βλαχοφώνων Ελλήνων σ΄αυτή. Τρικαλινά 2002 τόμος 22. **37.Καπέτσης Δημήτριος.** Ολίγα περί των Βλάχων. Μάταιες οι προσπάθειες να μας αποσπάσουν απ΄τον Ελληνικό κορμό. Λαϊστίνα Νέα αρ 7, Ιωάννινα 1997.

38.Κατσανεβάκη Αθηνά – Πανοπούλου Καλλιόπη. Διαφορές και ομοιότητες μεταξύ φωνητικών και οργανικών τραγουδιών των Βλαχοφώνων του Ν. Σερρών. **39.Κατσάνης Νικόλαος.** Ονομαστικό Νυμφαίου (Νέβεσκας) Θεσσαλονίκη 1990. Εταιρία Μακεδονικών Σπουδών.Κατσάνης, Ν. - Ντίνας, Κ., "Γραμματική της Κοινής Κουτσοβλαχικής", Αρχείο Κουτσοβλαχικών Μελετών 1, Θεσσαλονίκη 1990. **40.Κατσάνης Νικόλαος.** Ελληνικές επιδράσεις στα Κουτσοβλαχικά. Θεσσαλονίκη 1997 **Κατσάνης Νικόλαος.** Κουτσοβλάχικα τραγούδια. Μακεδονικά αρ. 26 Θεσσαλονίκη 1988. **41.Κατσάνης Νικόλαος.** Η δημιουργία βλάχικης αστικής τάξης. Πρακτικά Α΄ Συνεδρίου Μετοσοβίτικων Σπουδών. Αθήνα 1993.

42.Κατσάνης Νικόλαος. Οι Βλάχοι του Πάϊκου (του Βυζαντινού θέματος των Μογλενών) Ιστορική εισαγωγή – γλώσσα – γλωσσικό υλικό. Θεσσαλονίκη 2001. **43.Κατσάνης Νικόλαος – Ντίνας Κων/νος.** Γραμματική της κοινής Κωτσοβλαχικής. Αρχείο Κωτσοβλαχικών μελετών.

44.Κατσάνης Νικόλαος. Παρατηρήσεις στη φωνητική των ελληνικών δανείων της Κουτσοβλαχικής, Θεσσαλονίκη 1972. **45.Κατσουγιάννης, Τηλέμαχος Μ.**, "Περί των Βλάχων των ελληνικών χωρών" Α', Ε.Μ.Σ. 22, Θεσσαλονίκη 1964. **46.Κατσουγιάννης, Τηλέμαχος Μ.**, "Περί των Βλάχων των ελληνικών χώρων", Τόμος Β', Ε.Μ.Σ. 23, Θεσσαλονίκη 1966.

47.Κατσουγιάννης Τ. Περί των Βλάχων των Ελληνικών χωρών. Θεσσαλονίκη 1964 Α΄ Έκδοση, 1966 Β΄ Έκδοση. **48.Κεραμόπουλος Αντώνιος.** Τι είναι οι Κουτσόβλαχοι. Αθήνα 1939. **49.Κιλιπίρης Φώτης.** Αρμάνοι. Οι Βλάχοι της Ελληνικής χερσονήσου. Αρμανικά Χρονικά αρ 1, Λάρισα 1994. **50.Κλιάφα Μαρούλα.** Μούλτι χερετίματι ντι λα Κόρνου. Εκδόσεις γέννεσις. **51.Κιούσης Γιώργος.** «Εθνογραφία των βλάχων», Ελευθεροτυπία, Τρίτη 9 Μαρτίου 2010. **52.Κοινότητα Κοκκινόπλου.** Ο Κοκκινόπλος. Επιμέλεια ύλης: Γιάννης Αθ. Αδάμου. **53.Κοινότητα Νυμφαίου.** Ενθύμια Νυμφαίου. Κείμενα – Επιμέλεια : Νικόλαος Ι . Μέρτζος.. Εκδοτικός οίκος Α. Λ. Λιβάνη, Μάιος 2003. **54.Κολτσιδης Αντώνιος.** Γραμματική και λεξικό της Κουτσοβλαχικής διαλέκτου. Θεσσαλονίκη 1978. **55.Κολτσιδης Αντώνιος.** Οι Κουτσόβλαχοι. Εθνολογική και Λαογραφική μελέτη. Θεσσαλονίκη 1976 Α΄ Τόμος.

56.Κολτσιδης Αντώνιος. Η σημερινή κατάσταση της Κουτσοβλαχικής γλώσσας στον ελλαδικό χώρο. Ιστορική, εθνολογική, κοινωνική και γλωσσολογική διάσταση. **57.Κολτσιδης Αντώνιος.** Ιδεολογική συγκρότηση και εκπαιδευτική οργάνωση των Ελληνοβλάχων στο Βαλκανικό χώρο (1850-1913). Θεσσαλονίκη 1994. **58.Κολτσιδης Αντώνιος.** Κωτσόβλαχοι, οι Βλαχόφωνοι Έλληνες. Εθνολογική, λαογραφική και γλωσσολογική μελέτη. Θεσσαλονίκη 1993. **59.Κολτσιδης Αντώνιος.** Ιστορία της Βωβούσας. Θεσσαλονίκη 1997. **60.Κολτσιδης Αντώνιος.** Κουτσοβλαχικά ονόματα αγγείων οικιακής χρήσης. Ανάπτυπο από την Ελληνική Διαλεκτολογία 2 1990-91. **61.Κοντογεωργίου Αντώνιος.** Δημήτρης Στεργίου Λάλας. Εταιρία τεύχος 1,Φλώρινα 1989. **62.Κουκούδης Αστέριος.** Μελέτες για τους Βλάχους, Τετράτομη εργασία Βλέπε www.vlachs.gr **63.Κουκούδης Αστέριος.** Η Κοινωνική ζωή στα βλαχοχώρια της Μακεδονίας στα 1990. Λεύκωμα συνοδευτικό της Έκθεσης φωτογραφιών και χαρτών. Έκδοση: Ίδρυμα Μουσείου Μακεδονικού Αγώνα. Θεσσαλονίκη 2006. **64.Κουκούδης, Αστέρης - Ι Γούναρης, Βασίλης Κ.**, "Από την Πίνδο έως τη Ροδόπη. Αναζητώντας τις εγκαταστάσεις και την ταυτότητα των Βλάχων", περιοδικό Ίστωρ, τεύχος 10, 1997.

65.Κρυστάλλης Κώστας. Οι Βλάχοι της Πίνδου. Αθήνα 1952. **66.Κρυστάλλης, Κ.,** "Οι Βλάχοι της Πίνδου", Άπαντα Β' Έκδοση, Αθήνα 1959. **67.Κωνσταντακοπούλου Αγγελική.** Η Ελληνική γλώσσα στα Βαλκάνια 1750-1850. Το τετράγλωσσο λεξικό του Δανιήλ Μοσχοπολίτη. Ιωάννινα 1988. **68.Κωστόπουλος Ηλίας.** Η Εθνική συνείδηση των Βλάχων και ο ρόλος τους στη συγκρότηση του Νέου Ελληνισμού. Τρικαλινά αρ 8 1989 **69.Κωστόπουλος, Ηλίας Γ.,** "Η εθνική συνείδηση των Βλάχων και ο ρόλος τους στη συγκρότηση του Νέου Ελληνισμού", Τρικαλινά 10, 1990. **70.Λαζάρου Αχιλλεύς.** Η Αρωματική και αι μετά της Ελληνικής σχέσεις αυτής. Βλάχοι, Ιστορική φιλολογική μελέτη. Αθήνα 1986. **71.Λαζάρου Αχιλλεύς.** Αρωματική Ανθρωπονομία. Β' Συμπόσιο γλωσσολογίας Βορειοελλαδικού χώρου. Θεσσαλονίκη 1983. **72.Λαζάρου Αχιλλεύς.** Βλάχοι και κρατικές παραλείψεις. Εκδόσεις Πέλαγος. **73.Λαζάρου Αχιλλεύς.** Βλάχοι Ελληνικών χωρών. Αθήνα 1986. **74.Λαζάρου Αχιλλεύς.** Η Αρωματική διάλεκτος. 1998. **75.Λαζάρου Αχιλλεύς.** Μακεδονικός αγώνας και Ελληνόβλαχοι. Ωραία Σαμαρίνα, ανάπτυπο 1984. **76.Λαζάρου Αχιλλεύς.** Θρακολογία και ζήτημα καταγωγής των Βλάχων – Αρωμούνων. Τρικαλινά 5, 1985, 47-77. **77.Λαζάρου Αχιλλεύς.** Μακεδονικό – Κουτσοβλαχικό και ελληνική αρρυθμία. Τρικαλινά 6, 1986, 83-126. **78.Λαζάρου Αχιλλεύς.** Οι Βλάχοι της Μακεδονίας. Αφιέρωμα στη Μακεδονία. Νέα Εστία, 1571, Χριστούγεννα 1992, 128-143. **79.Λαζάρου Αχιλλεύς.** Οι Βλάχοι και η διάδοση της ελληνικής παιδείας στους λαούς της Βαλκανικής. Πρακτικά Στ' διεθνούς συνεδρίου της Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδος. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1995, 155-175. **80.Λαζάρου Αχιλλεύς.** Από την Αρμανία των Ελλήνων στη Romania των Δακών. Ηπειρωτικό Λαζάρου Αχιλλεύς. Εθνολογικά και πολιτισμικά Βαλκανικής. Πλάτων 49, 1997, 166-187. **81.Λαζάρου Αχιλλεύς.** Η αλήθεια για τους Βλάχους και ανεπίτρεπτος εφησυχασμός. Αθήνα 2002. **82.Λαζάρου Αχιλλεύς.** Ιστορικά και Γλωσσολογικά Δεδομένα του Διηπειρωτικού - Μακεδονικού χώρου σε συνάρτηση με την καταγωγή των Βλάχων – Αρμάνων. Εκδόσεις Επιτροπής Ενημερώσεως επι των Εθνικών Θεμάτων. Αθήνα 2006 **83.Λαΐος Γ.** Ανέκδοτες επιστολές και έγγραφα του 1821. Ιστορικά ντοκουμέντα από τα αυστριακά αρχεία. Αθήνα 1958, σελίδα 240. **84.Λάκριμα Μιχαήλ.** Έλληνες Βαλκανολόγοι στις Ρουμανικές χώρες. Σελ. 351 Πρακτικά συνεδρίου " Η καθ' ημάς Ανατολή. Πανεπιστήμιο Δυτ. Μακεδονίας, Φλώρινα 2005 **85.Λιάκος Σωκράτης.** Οι Κουτσοβλαχοί είναι τα ύστατα και μόνα γνήσια λείψανα του Μακεδονικού έθνους.. Ιστορικά έρευνα. Εφημερίδα Καθημερινή 30-11-1939. **86.Λιάκος, Σωκράτης Ν.,** "Καταγωγή των Βλάχων ή Αρμάνων", **87.Λούστας Νικόλαος.** Η Ιστορία του Νυμφαίου – Νέβσκακας Φλωρίνης. Θεσσαλονίκη 1994. **88.Λούστας, Ν.Α.,** "Η ιστορία του Νυμφαίου-Νέβσκακας Φλωρίνης", Θεσσαλονίκη 1994. **89.Λυριτζής Γ.** Οι αγωνισταί της Σαμαρίνης Δημήτριος ο Νεομάρτυρας και Θεόδωρος ο Εθνοκήρυκας. Κοζάνη 1968. **90.Μαλαβάκης Νίκος.** Λεξικό Ελληνο – Βλαχικό. Εκδόσεις Πελεκάνος. **91.Μέρτζος Νικόλαος.** Αρμάνοι οι Βλάχοι. Θεσσαλονίκη 2000 Εκδόσεις Ρέκος. **92.Μέρτζος Νικόλαος.** Βλάχοι . Ε όχι και μειονότητα. Απάντηση σε δημοσίευμα, Ελευθεροτυπία, Αθήνα 1999. **93.Μέρτζος Νικόλαος.** ΝΥΜΦΑΪΟΝ Βίβλος φιλοξενίας. Εκδόσεις Μίλητος **94.Μεταληνού – Τσιώμου Αγνή.** Οι Μοναστηριώτες κατά τον Μακεδονικό αγώνα. Θεσσαλονίκη 1948. **95.Μισύρης Βασίλης.** Βλάχοι. Αυτοί οι ανυπόκακτοι Έλληνες. Αθήνα 1990. **96.Μπίρκας Κ.** Αβδέλλα. Αθήνα 1978. **97.Μπουσμπούκης Αντώνιος.** Πρωτοαρχαιοελληνικές λέξεις κοινές στον Όμηρο και τη Λατινομακεδονική (Κουτσοβλαχική) Θεσσαλονίκη 1972. **98.Μπουσμπούκης Αντώνιος.** Το Ρήμα της Αρωματικής Αθήνα 1982. **99.Μπουσμπούκης Αντώνιος.** Τα επιφωνήματα στα Βλάχικα και στα Ιταλικά. **100.Νικολαΐδης Κωνσταντίνος.** Ετυμολογικόν Λεξικόν της Κουτσοβλαχικής γλώσσης. Εν Αθήναις τύποις Π.Δ. Σακκελαρίου 1909. **101.Ντίνας Κων/νος.** Το Κουτσοβλαχικό ιδίωμα της Σαμαρίνας. Φωνολογική ανάλυση .Θεσσαλονίκη 1986. **102.Ντίνας Κων/νος.** Το τοπωνυμικό της Σαμαρίνας. Γρεβενών. Μακεδονικά 20. Θεσσαλονίκη 1980. **103.Ντίνας Κων/νος.** Η κώφωση-αποβολή στα βόρεια νεοελληνικά ιδιώματα και στο Κ.Β ιδίωμα της Σαμαρίνας. Μελέτες για την Ελληνική γλώσσα. Θεσσαλονίκη 1985. **104.Οικονόμου Κων/νος.** Συμβολή στην αρωματική ονοματολογία. **105.Οικονόμου Κων/νος.** Τα τοπωνύμια του χωριού Μηλιά Μετσόβου. Ονόματα 12, Αθήνα 1989 **106.Ουκούτας Κων/νος.** Νέα παιδαγωγικά ήτη αλφαβητάριον εύκολον του μάθειν τα νέα παιδιά τα ρωμαιοβλάχικα γράμματα εις κοινήν χρήσιν των Ρωμαιο-βλάχων. Βιέννη 1797. **107.Πανοπούλου Καλλιόπη.** Δομικά αναλυτικά μοντέλα στη μελέτη του Χορού και η εφαρμογή τους στην ανάλυση του Χορού των Βλαχοφώνων του Ν. Σερρών. Πρακτικά 2ου Πανελληνίου Συνεδρίου Λαϊκού Πολιτισμού. Σέρρες 2001. **108.Πανοπούλου Καλλιόπη.** διδακτορική διατριβή, «Η χορευτική ταυτότητα των βλάχων του Νομού Σερρών, διάρκεια και τομείς». **109.Παπαβασιλείου Α.** Ιστορικά σημειώματα για τους Βλάχους η Κωτσωβλάχους.

Βέροια 1969. **110.Παπαζήση-Παπαθεοδώρου Ζωή.** Τα τραγούδια των Βλάχων. Αθήνα 1985. **111.Παπαζήση-Παπαθεοδώρου Ζωή.** Τα παραμύθια των Βλάχων. Αθήνα 1996. **112.Παπαζήσης Δημήτριος.** Βλάχοι (Κουτσόβλαχοι) Αθήνα 1976. **113.Παπαζήσης, Δ.,** "Βλάχοι, (Κουτσόβλαχοι)", Ηπειρωτική Εστία 1975. **114.Παπαθανασίου, Γιάννης,** "Ιστορία των Βλάχων", Μπαρμπουνάκης, Θεσσαλονίκη 1994. **115.Παπαρηγόπουλος, Κ.,** "Ιστορία του ελληνικού έθνους", (πρώτη έκδοση 1885), βιβλίο 14ο, Κάκτος, Αθήνα 1992. **116.Παπαθανασίου Γιάννης.** Ιστορία των Βλάχων. Θεσσαλονίκη 1991. **117.Περιηγήσεις με την ΗΜΕΡΗΣΙΑ.** 1. Στα Βλαχοχώρια των Γρεβενών. 2. Φλώρινα – Βίτσι. **118.Πίσπας Ιωάννης.** Κλεινοβός Καλαμπάκας. Καλαμπάκα 1995. **119.Πηγεωνικά.** Ανάπτυπο από το βιβλίο του Κων/νου Βακαλόπουλου. Ι.Μ.Χ.Α 1990. Καστοριά 1996 **120.Πλατάρης-Τζήμας Γεώργιος.** Ο Ταλαμπάκος. Κοινωνική και πολιτική σάτιρα στα τέλη του 19ου αιώνα και στις αρχές του 20ου αιώνα στο Μέτσοβο. Πρακτικά Β΄ Συμποσίου Μετσοβιτικών Σπουδών, Αθήνα 1994. **121.Πλίτσος Μιχαήλ.** Οι χοροί της Σαμαρίνας. Αθήνας 1993. **122.Πουλιόπουλος, Νικ. Δημ.,** "Ο Βλάχικος Γάμος", Αθήνα 1966.**Πουλιάκας 123.Πασχάλης.** Ιστορικές μαρτυρίες και μνήμες. Ήθη – έθιμα και παραμύθια της Ελληνικής Βλαχουργιάς. 1995. **124.Πουρνάρας Στέργιος.** Η Βλαχομηλιά της Πίνδου (Αμέρου). Ιστορία-Λαογραφία. Αναφορά στους Βλάχους. Έκδοση Πολιτιστικού Συλλόγου Μηλιάς. **125.Πρακτικά 1ου- 2ου-3ου -4ου - 5ου -6ου & 7ου Σεμιναρίων Λαογραφίας & Βλάχικων Παραδοσιακών Χορών – Ημερίδων Πανελληνίων Ανταμωμάτων.** Έκδοση της Πανελληνίας Ομοσπονδίας Πολιτιστικών Συλλόγων Βλάχων. Λάρισα Νοέμβριος 2005. Επιμέλεια Κωνσταντίνος Αδάμ.**ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ,** Η ιδιαιτερότητα των χορών της περιοχής των χωριών Συρράκου και Καλαρρυτών, Ηλίας Χ. Γκαρτζονίκας.....σελ 13 Διδακτική μεθοδολογία ,σκηνική παρουσίαση της μουσικοχορευτικής μας παράδοσης («βασικές σημειώσεις ,βασικές αρχές»),Δήμας Ιωάννης.....σελ 37 Οδοιπορικό στη Γράμμουστα, Κωνσταντίνος Αδάμ – Ανδρομάχη Πισιώτη Αδάμ.....σελ 42 Οι Βλάχοι της Ανατολικής Μακεδονίας, Βέρρος Δήμος.....σελ 67 Κουτσούφλιανη Τρικάλων, Πλίτσος Αναστάσιος.....σελ 82 Αναφορά στην Μουσικοχορευτική Παράδοση του Συρράκου, Γιάννης Αυδίκος.....σελ 89 Στοιχεία του Συρρακιώτικου Γάμου, Ηλίας Χ. Γκαρτζονίκας.....σελ 94 Φορεσιές - Παραδοσιακές φορεσιές των Συρρακιωτών, Ερμηνεία Φωτιάδου.....σελ 108 Παραδοσιακές και Φολκλορικές Πολιτιστικές Διαδικασίες, Δήμας Ηλίας.....σελ 112 Επιτόπια έρευνα, καταγραφή και προβολή της Μουσικοχορευτικής παράδοσης των Βλάχων. Χρήστος Τεντζεράκης.....σελ 120 Ο χοροδιδάσκαλος και η συμβολή του στη διαδικασία εκμάθησης των Ελληνικών παραδοσιακών χορών, Πανοπούλου Καλλιόπη.....σελ 134 Δυνατότητες συμβολής των συλλόγων στην εκμάθηση των δημοτικών τραγουδιών και προτάσεις για τις πρακτικές διδασκαλίας τους, Κατσανεβάκη Αθηνά.....σελ 152 Η παραδοσιακή φορεσιά του Περιβολίου, Τσιλινής Στέργιος.....σελ 159 Οι Βλαχόφωνοι Έλληνες, Αντώνης Κολτσιδάς.....σελ 165 Ο Αυτοσχεδιασμός του κορυφαίου στο Τσάμικο, Γιάννης Αυδίκος.....σελ 171 Η Μουσικοχορευτική παράδοση των Βλάχων, Κωνσταντίνος Αδάμ.....σελ 174 Η παρουσία των Βλαχοφώνων Ελλήνων στην Ανατολική Μακεδονία - Θράκη και ιδιαίτερα στην Ξάνθη, Χαρίκλεια Μαργαριτοπούλου.....σελ 179 Το ιστορικό των Βλάχων της Ανατολικής Μακεδονίας, Αστέριος Ι. Κουκούδης.....σελ 192 Η Βλαχομηλιά της Πίνδου και τα τραγούδια της, Πουρνάρας Στέργιος.....σελ 204 Ο Ελληνικός γάμος από την Αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Π. Δημήτριος Αργυρός.....σελ 213 Της Σαμαρίνας Χρονικό, Χορός και Τραγούδι, Αχιλ. Γ. Λαζάρου.....σελ 224 Ο Βλάχος στο δημοτικό τραγούδι, Ευάγγελος Αυδίκος.....σελ 236 Η Παραδοσιακή (γιορτινή) Φορεσιά της Σαμαρίνας, Χάϊδω Αγορογιάννη-Βουτσά.....σελ 252 Ο Μεγάλος Χορός της Σαμαρίνας «Τσιάτσιος», Μιχάλης Πλίτσος.....σελ 263 Η συμβολή των Βλαχόφωνων Ελλήνων στον Μακεδονικό Αγώνα. Νικόλαος Ι. Μέρτζος.....σελ 273 Οι Ολυμπιακοί αγώνες της Αθήνας του 1896 και η συμβολή τους στη διαμόρφωση της Νεοελληνικής ταυτότητας. Κων/νος Δ. Αδάμ.....σελ 281 Η Συνεισφορά του Βλαχόφωνου Ελληνισμού στην Αναβίωση των Ολυμπιακών Αγώνων, Καϊμακάμης Βασίλειος.....σελ 285 Η πνευματική και εθνική προσφορά των Βλάχων στον Ελληνισμό. Κατσάνης Νικόλαος.....σελ 294 Οι Βλάχοι της Κατερίνης, Ιωάννης, Φ. Καζαρίδης.....σελ 303 Η«Υπόθεση Ρίχτερ» και ο αντίκτυπος της στα διπλωματικά και εθνικά θέματα των διαφόρων χωρών, Καϊμακάμης Βασίλειος.....σελ 336 1985 – 2005.Είκοσι χρόνια ζωής και δράσης της Πανελληνίας Ομοσπονδίας Πολιτιστικών Συλλόγων Βλάχων, Κωνσταντίνος Αδάμ.....σελ 346. **126.Πρακτικά Επιστημονικού Συμποσίου για την Κλεισούρα.** Καστοριά 2000. Σύλλογος Φίλων Μουσείου Μακεδονικού Αγώνα. **ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ:** Λαζάρου Αχιλλεύς, Ο επιστημονικός λόγος για τους Βλάχους.Βακουφάρης Περικλής. Ιστορικό περίγραμμα της Κλεισούρας. Τέγου η Στεργιάδου Ευανθία Αναφορές στην Κλεισούρα και Κλεισουριώτες από τον 18ο έως τα μέσα του 20ου Αιώνα. Κολτσιδάς Αντώνιος. Κλεισουριώτες Απώδημοι στον Ελλαδικό και

ευρύτερο Ευρωπαϊκό χώρο (19ος αι – αρχές 20ου Αι) Χατζούλη Γλύκα. Η Μονή Παναγίας της Κλεισούρας και η συμβολή της στη διατήρηση και ανάπτυξη της Ελληνορθόδοξης παράδοσης στη Μακεδονία. Τζινίκου-Κακούλη Αθηνά. Η Κλεισούρα στο Μακεδονικό Αγώνα.

127.Πρακτικά Α΄ Συμποσίου Γλωσσολογίας του Βορειοελλαδικού Χώρου. Ήπειρος – Μακεδονία – Θράκη. 28 – 30 Απριλίου 1976. I.M.X.A. Θεσσαλονίκη 1977. **ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ:** Κατσάνης Α. Νικόλαος. Η Κουτσοβλαχική κατάληξη –ella+ ελλην.-ea. Λαζάρου Γ. Αχιλλεύς. Τρία Ελληνικά τοπωνύμια στο γλωσσικό ιδίωμα των Βλαχοφώνων Ελλήνων. Μπαμπινιώτης Γιώργος. Το πρόβλημα της χρονολογήσεως των κωφώσεων στα βόρεια Ελληνικά ιδιώματα.**Πρακτικά Α΄ Επιστημονικού Συμποσίου Σαμαρίνας.** 9 Αυγούστου 1997, Σαμαρίνα 1998. **ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ:** Καλούσιος Δημήτριος. Οι Σαμαριναίοι Αγιογράφοι στο Ν. Τρικάλων. Κολτσιδης Αντώνιος. Η Σαμαρίνα του 19ου και των αρχών του 20ου αιώνα. Μία περίπτωση έντονα φιλελεύθερης και αστικοποιημένης κοινωνίας. Κωνσταντίνου ή Τέγου-Στεργιάδου Ευανθία. Το μοναστήρι της Αγίας Παρασκευής Σαμαρίνας και η προσφορά του στο Έθνος. Λαζάρου Αχιλλεύς. Βλαχολογική προχειρότητα και επιστήμη. Ντίνας Κων/νος. Οι Βλαχόφωνοι Έλληνες: Οικονομική δραστηριότητα, πνευματική ακτινοβολία και εθνική προσφορά. Σπανός Κώστας. Παλιοσαμαρίνα και Σαμαρίνα δύο αδελφοί οικισμοί. Στεργιάδου Αναστασία. Η αξιοποίηση των πλουτοπαραγωγικών πηγών της ευρύτερης περιοχής της Σαμαρίνας. Τρίτος Μιχαήλ. Ο Νεομάρτυς Δημήτριος ο εκ Σαμαρίνης και η συμβολή του στην Επανάσταση του 1821. Πρακτικά Ημερίδας Πολιτιστικού Οργανισμού Δήμου Αθηναίων με θέμα “ Έλληνες ευεργέτες άξιοι της εθνικής ευγνωμοσύνης” Αθήνα 22 Μαΐου 1997. Προκόβας Δημήτριος. “Αλέξανδρος Υψηλάντης – Γεωργάκης Ολύμπιος” Προτροπή-Εκκληση – Πρόσκληση. Εκδόσεις Βογιατζή, Αθήνα 2004. **128.Ρωμανός Μ.** Απόψεις και θέσεις για το όνομα την καταγωγή και την γλώσσα των Κουτσοβλάχων. Εισ μνήμη Γ. Κουρμούλη. Αθήνα 1983. **129.Σαγιαξής Θ. Γεώργιος.** Ανασκευή της περί Κουτσοβλάχων και Ελληνορουμανικής διαφοράς διατριβής του καθηγητή Weigand, Αθήνα 1907. **130.Σαγιαξής Θ. Γεώργιος.** Οι Ελληνόβλαχοι υπό γλωσσικήν, ιστορικήν και λαογραφική άποψιν, 1913. **131.Σαράντης, Θεόδ. Κ.Π.,** “Οι Βλάχοι των ελληνικών χωρών”, Ηπειρωτική Εστία 1975. **132.Σαράντης Θεόδωρος.** Οι Βλαχόφωνοι των Ελληνικών χωρών. Αθήνα 1983. **133.Σάρρος Γεώργιος.** Ιστορικό Λεύκωμα Κουτσούφλιανης. Η ιστορική διαδρομή ενός Βλάχικου χωριού της Πίνδου. Εθνική Εταιρεία-Ατυχής Πόλεμος 1897. 13 Μαΐου 1898, Το Ολοκαύτωμα της Κουτσούφλιανης και ο Εθελοντικός Εκπατρισμός των Κουτσουφλιανιτών. Πρόλογος Αχ. Λαζάρου. Εκδόσεις Δρόμων, Αθήνα 2006. **134.Σύλλογος Βλάχων Νομού Σερρών Ο Γεωργάκης Ολύμπιος.** Αρειμάνιων Βλάχων φωτογένεια. Σέρρες 2000. **135.Σύλλογος Βλάχων Νομού Σερρών Ο Γεωργάκης Ολύμπιος.** Ο φωτογενής Βλαχόφωνος Ελληνισμός της Ανατολικής Μακεδονίας το πρώτο μισό του 20ου αιώνα. Σέρρες 1996. **136.Σύλλογος Βλάχων Προσοτσάνης Οι Γραμμουσιάνοι.** Οι Γραμμουσιάνοι. Προσοτσάνη 1996. **137.Σωτηρίου, Στέφανος Ν.,** “Οι Βλαχόφωνοι του ευρωπαϊκού και βαλκανικού χώρου”, Εκδόσεις Πελασγός, Αθήνα 1998. **138.Thompson, Maurice S. - Wace, Alan J.B.,** “Οι Νομάδες των Βαλκανίων, Περιγραφή της ζωής και των εθίμων των Βλάχων της Βόρειας Πίνδου”, Εισαγωγή-Σχόλια: Νίκος Κατσάνης, Μετάφραση: Πάνος Καρογιώργος, Φ.Ι.ΛΟ.Σ. Τρικάλων, Αφοι Κυριακίδη Θεσσαλονίκη 1989. **139Τρίτος Μιχαήλ.** Βλαχόφωνος Ελληνισμός και Ορθοδοξία. Ημερολόγιο Πανελληνίας Ομοσπονδίας Πολιτιστικών Συλλόγων Βλάχων 2002. **140.Τρίτος Μιχαήλ.** Βλαχόφωνος Ελληνισμός και Ορθοδοξία. Εισαγωγικό σημείωμα ημερολογίου 2002 της Πανελληνίας Ομοσπονδίας Πολιτιστικών Συλλογών Βλάχων. **141.Τσιάνια – Παντελίδου Κατερίνα.** Τραγούδια του Μεγάλου Χορού της Αβδέλλας. **142.Τσότσος, Γεώργιος Π.,** “Οι μετοικεσίες βλαχοφώνων από τη Βόρειο Ήπειρο στη Δυτική Μακεδονία”, Δυτικομακεδονικά Γράμματα, Τόμος Ζ', Κοζάνη 1996. **143.Φίστας Νικόλαος.** Το Νυμφαίον. Θεσσαλονίκη 1962. **144.Φίστας Νικόλαος.** Το Νυμφαίον (Εικόνες και προβλήματα). Θεσσαλονίκη 1964. **145.Φωτιάδου-Μπαλαφούτη, Γιώτας** “Εμείς οι Βλάχοι”, Καλέντης, Αθήνα 1991. **146.Χιονίδης, Γ.Χ.,** “Τα έγγραφα του αρχείου του Αλή πασά των Ιωαννίνων της, Γενναδείου Βιβλιοθήκης, που αναφέρονται στην ΚΔ. Μακεδονία”, Μακεδονικά 26, Θεσσαλονίκη 1988. **147.Χρήστου Κων/νος.** Αρωμούνοι. Μελέτες για την καταγωγή και την ιστορία τους. Θεσσαλονίκη 1996. **148.Χρυσοχόου Αθανάσιος.** Οι Βλάχοι της Μακεδονίας Θεσσαλίας και Ηπείρου. Θεσσαλονίκη 1942. **149.Χρυσοχόος, Αθανάσιος Ι.,** “Οι Βλάχοι της Μακεδονίας, Θεσσαλίας και Ηπείρου”, Ε.Μ.Σ. 2, Θεσσαλονίκη 1942. **150.Χρυσοχόου Μιχαήλ.** Βλάχοι και Κουτσοβλαχοι. Αθήνα 1909. ΑΘΗΝΑ 1909. Ανατύπωση 2006. “ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ.

Γ. Μεθοδολογία

Σκοπός της έρευνας είναι να βοηθήσει να μείνουν ζωντανές οι παραδόσεις στο διάβα του χρόνου. Γι' αυτό χρειάστηκε την βοήθεια του καθηγητή μου κ. Πραντσιδη Ιωάννη, επίκουρο και καθηγητή του τμήματος παραδοσιακών χορών του Τ.Ε.Φ.Α.Α., του Αριστοτελείου πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ο οποίος έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην τελειοποίηση της παρούσας εργασίας. Βοηθός στην συλλογή και συγγραφή πληροφοριών μέσω ερωτηματολογίου.

Τα στοιχεία συγκεντρώθηκαν με τους εξής τρόπους: βιβλιογραφική, αρχειακή και επιτόπια έρευνα. Συγκεντρώθηκαν στοιχεία σχετικά με την τοπογραφία, την ιστορία, την γλώσσα, την φορεσιά, τους χορούς και τα τραγούδια. Επίσης υπάρχουν και οι παράγοντες που επηρέασαν τα έθιμα και γενικά την ζωή των βλάχων του Νέου Πετρισιού στο διάβα του χρόνου.

Στην επιτόπια έρευνα χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο που μου πρότεινε ο υπεύθυνος καθηγητής Πραντσιδης Γιάννης, προσαρμοσμένο με τέτοιο τρόπο ώστε να εξυπηρετεί τις ανάγκες και τους στόχους της έρευνας. Το ερωτηματολόγιο περιλαμβάνει, ερωτήσεις που αφορούν τον πληροφοριοδότη(την καταγωγή, την ηλικία), αλλά και τον πληροφοριοδότη ως χορευτή. Επίσης περιλαμβάνει ερωτήσεις για τον χορό, την μουσική και το τραγούδι.

Εκτός από την συμμετοχή μου σε διάφορες εκδηλώσεις, όπου είχα τη δυνατότητα να παρατηρήσω τα διάφορα γεγονότα από κοντά, σημαντική ήταν η συμβολή των βλάχων κατοίκων του Ν. Πετρισιού, οι οποίοι με προθυμία συμμετείχαν στις συνεντεύξεις για τη συλλογή υλικού. Με δεχτήκανε με αγάπη στα σπίτια τους και στον χώρο εργασίας τους. Στην όλη προσπάθεια συμμετείχαν άνθρωποι που ανήκαν σε τρεις διαφορετικές γενιές.

Στη βιβλιογραφική έρευνα καθοριστικό ρόλο έπαιξε ο κύριος Νικόλαος Ζιαντάρης, κάτοικος του Νέου Πετρισιού, που μου παραχώρησε βιβλία από την προσωπική του βιβλιοθήκη και τον ευχαριστώ.

ΚΑΖΑΝΤΖΙΔΟΥ ΣΟΦΙΑ

Στο διάστημα που πραγματοποιήθηκε η επιτόπια εργασία έγιναν βιντεοσκοπήσεις. Ακόμη συγκεντρώθηκαν φωτογραφίες από τις φορεσιές από χορευτικές περιστάσεις και διάφορες εκδηλώσεις. Η έρευνα διήρκησε δύο περίπου χρόνια από τα τέλη του 2009 έως το 2011.

Η κατανόηση αυτών των ανθρώπων και η συλλογή όλων των στοιχείων προφορικών (που δεν υπέστησαν ιδιαίτερη επεξεργασία) και γραπτών βοήθησαν στην πραγματοποίηση του σκοπού της εργασίας μου.

Δ. Αποτελέσματα

1. Ιστορικά

Το Νέο Πετρίτσι, βρίσκεται χτισμένο στις νοτιοανατολικές πρόποδες της οροσειράς της Κερκίνης, λίγο πριν την έξοδο του ποταμού Στρυμόνα από τα στενά του Ρούπελ. Η συνολική του έκταση είναι 117.140 στρέμματα, ενώ αριθμεί 2.479 κατοίκους. Η πλειοψηφία των κατοίκων ασχολείται με τη γεωργία και την κτηνοτροφία και λιγότερο με το ελεύθερο εμπόριο και βιοτεχνία.

Η ιστορία του χάθηκε στα βάθη των αιώνων. Επί τουρκοκρατίας ονομαζόταν Βέτρινα ή Βέτερνα απ' το σερβικό Veter, αέρας δηλαδή αεροχώρι. Στην διάρκεια της μακραίωνης τουρκικής δουλείας, ο ελληνικός πληθυσμός του χωριού- μειοψηφία στο σύνολο- υπέφερα τα πάνδεινα από τους κατακτητές (e-city-gr Σέρρες Νέο Πετρίτσι).

«Την εποχή της διοίκησης του Αλή Πασά στα Ιωάννινα δημιουργήθηκαν προβλήματα με τους ελληνικούς πληθυσμούς που ζούσαν στην περιοχή και ξεκίνησαν μετακινήσεις των κατοίκων, κυρίως σε δύο φάσεις» (Αστερίου Ι. Κουκούδη).

Η πρώτη φάση των εξόδων σημειώθηκε ανάμεσα στο 1820-1822, την εποχή που ο Αλή Πασάς ήρθε σε ανοιχτή σύγκρουση με την κεντρική Οθωμανική εξουσία (Αστερίου Ι. Κουκούδη).

Στην δεύτερη φάση ανάμεσα στο 1822 με 1830 τα αίτια των εξόδων μπορούν να θεωρηθούν ως συνέπειες της επανάστασης του 1821.

Από αυτές τις δύο εξόδους δημιουργείται ένα χωριό στο όρος Μπέλλες, Κερκίνη με το όνομα Ράμνα, το μοναδικό χωριό στην Ανατολική Μακεδονία με αποκλειστικά βλάχους κατοίκους που κατοικούνταν σταθερά χειμώνα καλοκαίρι. Το όνομα Ράμνα στα Σλαβικά σημαίνει πεδιάδα περιγράφοντας έτσι και την διαμόρφωση του εδάφους όπου και βρίσκεται το χωριό»(Ηλιάνα Δημ. Αλεξιάδου, Κωνσταντίνος Αγ. Κύρλεσης, 2008).

Με προφορική μαρτυρία βλάχου του Νέου Πετριτίσι η γιορτή της Ράμνας γινόταν στις 23 Απριλίου στην μνήμη του Αγίου Γεωργίου αλλά λόγω καιρικών συνθηκών γίνεται στις 29 Ιουνίου στην μνήμη Αγίων Πέτρου και Παύλου. Το πανηγύρι διαρκούσε τρεις μέρες (Νικόλαος Ζιαντάρης).

Στις 27 Ιουνίου του 1913, στα υψώματα πάνω απ' το Νέο Πετριτίσι δόθηκε μεγάλη και καθοριστική μάχη, μεταξύ ελληνικού και βουλγαρικού στρατού. Η ελληνική νίκη, σήμανε την απελευθέρωση ολόκληρης της ανατολικής Μακεδονίας και την ενσωμάτωση στον εθνικό κορμό.

Λειτουργούσε ελληνικό σχολείο και παρά τις προσπάθειες και τις απειλές των Βουλγάρων για δημιουργία βουλγαρικού σχολείου οι κάτοικοι δεν δέχτηκαν.

Την ίδια περίοδο εγκαταστάθηκαν στο χωριό, πρόσφυγες απ' το Στάρτσοβο, ένα ελληνικό χωριό στην άνω κοιλάδα του Στρυμόνα, που μετά τη λήξη του 2^{ου} Βαλκανικού Πολέμου και την υπογραφή της "Συνθήκης του Βουκουρεστίου", Αύγουστος 1913, πέρασε στη δικαιοδοσία της Βουλγαρίας. Επίσης και πολλές βλάχικες οικογένειες από την Ράμνα, ένα μικρό χωριό πάνω από το σημερινό Ομαλό, ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στο Νέο Πετριτίσι, αφού το μικρό βλαχοχώρι κήκε από τα θεμέλια, από τους Βούλγαρους.

Το Νέο Πετρίτσι δεν υπήρξε αμιγές βλαχοχώρι αλλά αποτελεί κατά κάποιο τρόπο συνέχεια της Ράμνας. Το 1916, όταν η Ράμνα καταλαμβάνεται από τα βουλγαρογερμανικά στρατεύματα, κατεβαίνουν πολλές οικογένειες στο Ν. Πετρίτσι και το 1940 κατεβαίνουν στο Πετρίτσι και οι τελευταίες οικογένειες της Ράμνας.

Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα πολλοί από τους κατοίκους πήγαν στην Καβάλα όπου εργαζόταν στα καπνομάγαζα ενώ παράλληλα στα χωριά αναπτύχθηκαν ομάδες αντίστασης με μακεδονομάχους και καπετανάτα

Σημαντική ήταν η βοήθεια των κατοίκων στον απελευθερωτικό πόλεμο του 1913. Ο ελληνικός στρατός με επικεφαλής τον Γεώργιο Παπαδόπουλο και οδηγό το Παρθένη Νικόλαο έναν κτηνοτρόφο από την Ράμνα ελευθέρωσε την περιοχή. Χαρακτηριστικά ήταν η γενναιότητα του Παρθένη που τραυματίστηκε στην μάχη της Βέτρινας και εκτός από αυτή την βοήθεια τροφοδοτούσε τον ελληνικό στρατό για ενάμιση μήνα με ζώα από το κοπάδι του (Μιχάλη Ζ. Πλιτσή 1993). Η στάση αυτή των κατοίκων δεν ξεχάστηκε από τους Βούλγαρους έτσι το 1916 σχεδόν όλοι οι κάτοικοι της Ράμνας εξορίστηκαν στη Βουλγαρία. Όσοι ήταν στα καπνομάγαζα της Καβάλας εξορίστηκαν στην Σερβία και μετά από περιπλάνηση τριών ετών γύρισαν πίσω στην Ελλάδα το 1919 και σύμφωνα με μαρτυρία βλάχου κατοίκου οι οικογένειες ανταμώθηκαν στον Δούναβη όταν έκλεισαν τα σύνορα.

Βρήκαν το χωριό τους κατεστραμμένο και έτσι αναγκάστηκαν να εγκατασταθούν στα χωριά Πετρίτσι και Βυρώνεια. Λίγες οικογένειες, περίπου δέκα, εγκαταστάθηκαν πάλι στην Ράμνα έως τις 6 Απριλίου του 1941 που βομβαρδίστηκε από τους Γερμανούς και καταστράφηκε τελείως.

Το 1940, πριν αρχίσουν οι αθρόες επιγαμίες, ήταν δυνατόν να προσδιοριστεί ο αριθμός των βλάχων κατά ακριβή σχετικά προσέγγιση. Η σημερινή κατάσταση παρουσιάζεται διαφοροποιημένη με βλάχικα χωριά κατοικούμενα, εγκαταλειμμένα και με μετακίνηση βλάχικου πληθυσμού προς τα αστικά κέντρα όπως Λάρισα, Κατερίνη, Τίρναβο, Ελασσόνα, Γιάννενα, Φλώρινα, Καστοριά, Θεσσαλική, Σέρρες, Ξάνθη, Δράμα, Καβάλα.

Την άνοιξη του 1890 καθώς περνάει ο Gustav Weigand η Ράμνα είναι ένα χωριουδάκι με 65 σπίτια. Παλιά είχε 150 σπίτια (Αστέριου .I Κουκούδη). Εκείνη την χρονιά ο πληθυσμός της Ράμνας αποτελούνταν από 325 άτομα. Οι περισσότεροι είχαν φύγει στην Τζουμαγιά, σημερινή Ηράκλεια και στο Ντεμίρ Χισάρ, σημερινό Σιδηρόκαστρο.

Δεν συμπληρώθηκαν ακόμα εκατό χρόνια από τότε που εγκαταστάθηκαν στη Ράμνα. Πιο ψηλά στο βουνό δεν υπάρχει πια άλλο χωριό και από την πεδιάδα μόνο σπάνια ανεβαίνουν άτομα, και γι' αυτό το λόγο το χωριό αυτό είναι τόσο απομονωμένο, ώστε οι γυναίκες δεν ξέρουν καμιά άλλη γλώσσα εκτός από τα αρωμούνικα, "Αναζητώντας ένα κατάλληλο όρο, για να αποδώσει την αντονομασία των βλάχων «Aromâni» στα Γερμανικά, ο Gustav Weigand δημιούργησε τον γερμανικό όρο «Aromunen», Αρωμούνοι (Gustav Weigand). Εδώ και αρκετές δεκαετίες ο όρος Αρωμούνοι ή Αρμάνοι χρησιμοποιείται και στην ελληνική επιστημονική ορολογία, παράλληλα με τον γνωστότερο «Βλάχοι»". όλοι οι άντρες μιλάνε και βουλγάρικα.

Υπήρχαν οικογένειες που η καταγωγή τους ήταν από την Μοσχόπολη και τη Νικολίτσα του Γράμμου. Οι κάτοικοι ήξεραν για την καταγωγή τους από ποια οικογένεια κατάγονταν ,από την Νέβεσκα, σημερινό Νυμφαίο, από την Αβδέλα, από την Σαμαρίνα.

Οι βλάχοι της Σαμαρίνας κατοικούσαν μόνο λίγους μήνες από το Μάιο μέχρι τον Οκτώβριο. Τα πολλά χιόνια καθιστούσαν δύσκολη την παραμονή των κατοίκων στα πεδινά και παραχειμάζουν σε διάφορες περιοχές μια από αυτές είναι το Νέο Πετρίτσι Σερρών.

Οι Σαμαριναίοι, όταν οι Τούρκοι κατέλαβαν την Μακεδονία το 1453, σύμφωνα με την παράδοση κράτησαν βαρύ πένθος για σαράντα ημέρες, ενώ είχαν απαγορευτεί η σφαγή ζώων, οι γάμοι και κάθε εκδήλωση χαράς. Οι βλάχοι της Πίνδου θρήνησαν την άλωση της πόλης, γεγονός που φαίνεται στα δημοτικά τραγούδια τους:

– Νάμουν πουλί να πέταγα, νάμουν χελιδονάκι
ν' ανέβαινα στις βουργαριάς τα μαύρα κορφοβούνια
ν' αγνάντευα και νάβλεπα της πόλης τα λιμάνια
πως αρμενίζουν τ' άρματα, πως βάζουν τα καράβια,
εξήντα καράβια τούρκικα και εικοσιδυό ρωμαίικα.
Μια Ρωμιοπούλα φώναξε από γιαλένιο πύργο
– Για έβγα αφέντη βασιλιά και αφέντη Κωνσταντίνε
να ιδής την Πόλη π' άναψε, πως καίν' τα μοναστήρια,
πως σφάζουνε τους χριστιανούς σαν πρόβατα, σαν γίδια.
– Και πώς να βγει ο βασιλιάς κι ο αφέντης
Κωνσταντίνος,
όπου σκοτώθηκε εχτές κατά το βράδυ - βράδυ;»

(ΜΙΧΑΛΗ Ζ. ΠΛΙΤΣΗ, 1993).

Ο κλαρινίστας Δημήτρης Πουλιόπουλος ή Μπίτας (1883-1957) ήταν ο κυριότερος εκπρόσωπος των μουσικών από την περιοχή Καστοριά και επαρχίας Βοΐου. Ο Μπίτας ήταν από την Καστοριά και ερχότανε μέχρι το 1940 στη Σαμαρίνα. Εκτός από σπουδαίος σολίστας του κλαρίνου, ήταν και ικανός συνθέτης τραγουδιών. Το 1940 τραγουδούσε στο «χάνι» της Σαμαρίνας, παρουσία των κατοίκων της το επίκαιρο τραγούδι του:

«Πρωΐ Μεγάλη Παρασκευή αρχίσαν τα κανόνια
οι βάρβαροι οι Ιταλοί χαλούσαν την Αυλώνα
πάησαν για το Δυράχιο και τους Αγίους Σαράντα
πηγαίνουν για το Ελβασάν και το Λιασκοβίκι
πηγαίνουν για την Καστοριά και τη Θεσσαλονίκη.
Έρθαν και σταματήσανε στις Κορυτσάς τα μέρη
είδανε τους Έλληνες εκεί με δοξασμένο στέμμα
είδαν σημαία Ελληνική, τους έφυγε το αίμα
– Πανάθεμά σε Μουσολίνι, εσύ θά είσαι αιτία
θά χάσουμε το κράτος μας κι όλη την Ιταλία».

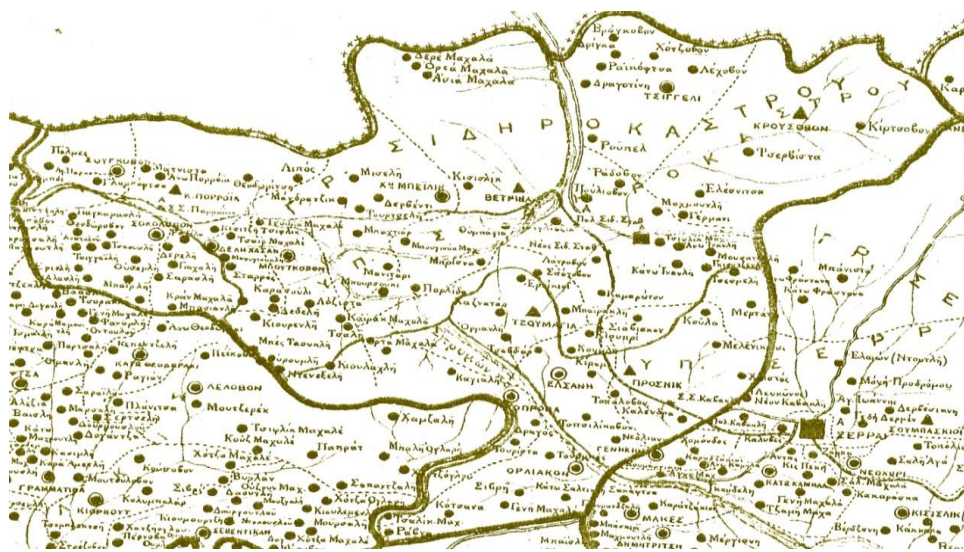
(ΜΙΧΑΛΗΣ Ζ. ΠΛΙΤΣΗΣ, 1993).

Το τραγούδι ήταν σε ρυθμό χασάπικο και σκόρπιζε ρίγη πατριωτικού ενθουσιασμού στους Σαμαριναίους.

Σήμερα με τις ελεύθερες επιγαμίες είναι δύσκολο ως αδύνατο να υπολογίσει κανείς τον πραγματικό αριθμό των βλάχων, λαμβάνοντας υπόψη και τις πολιτικές σκοπιμότητες που παρεμβάλλονται σε αυτό το θέμα.

Σημαντική υπήρξε και η εθνική προσφορά των βλάχων για την απελευθέρωση της Ελλάδας και την αναγέννηση του νεοελληνικού κράτους. Βλάχοι λόγιοι, όπως ο Ρήγας Φεραίος και άλλη, προετοίμασαν ψυχολογικά και ιδεολογικά τους Έλληνες και με την πολυπληθή παρουσία τους στις ελληνικές παροικίες βοήθησαν τον ελληνικό λαό να ενστερνιστεί τις ιδέες του Διαφωτισμού και να επιζητήσει την ελευθερία του. Το ίδιο σπουδαία υπήρξε και η ένοπλη προσφορά των βλάχων, γιατί ο ελληνικός αρματολισμός υπήρξε εν μέρει γέννημα των βλάχων ποιμένων και κτηνοτρόφων που απόκρυβαν, τροφοδοτούσαν και πληροφορούσαν τα ένοπλα ανταρτικά σώματα τόσο κατά την επανάσταση του '21 όσο και κατά τον Μακεδονικό Αγώνα (Μιχάλη Ζ. Πλιτσή 1993).

Η οικονομική προσφορά των βλάχων προς το νεογέννητο ελληνικό κράτος υπήρξε αποφασιστική, γιατί ένα πλήθος βλάχων ευεργετών όπως οι Σίνας, Αβέρωφ, Τσιτσάς, Βέλλιος και άλλοι άφησαν ανεξίτηλα τα ίχνη τους στην συνείδηση των Ελλήνων

www.sidiki.gr

2.Η γλώσσα των βλάχων

Τα βλάχικα ή Αρωμούνικα, όπως συνηθίζεται στη λόγια βιβλιογραφία, είναι γλώσσα νεοελληνική, αυτόνομη και ισότιμη με την ιταλική, γαλλική, ισπανική, ρουμάνικη, που προέρχονται από την λαϊκή προφορική της Βαλκανικής. Δεν είναι διάλεκτος της Ρουμανικής αλλά είναι κόρη της λατινικής. Είναι γλώσσα χωρίς κρατική υπόσταση και χωρίς γραπτή παράδοση, όπως χιλιάδες άλλες γλώσσες στην υφήλιο, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι οι βλάχοι εθνολογικά είναι κάτι άλλο, αφού η γλώσσα δεν αποτελεί απαραίτητο στοιχείο εθνικού προσδιορισμού (Νίκος Α. Κατσάνης – Κώστας – Δ. Ντίνας 2008).

Τα βλάχικα προέρχονται από την Βαλκανική Λατινική, από την γλώσσα των Ρωμαϊκών στρατευμάτων που εισβάλουν στη Βαλκανική χερσόνησο από τα τέλη του 3^{ου} π.χ. αιώνα. Παράλληλα με την σταδιακή κατάκτηση της Βαλκανικής από τις ρωμαϊκές λεγεώνες αρχίζει και ο εκλατινισμός του βαλκανικού χώρου. Πριν από τις σλαβικές μεταναστεύσεις και εισβολές στο βαλκανικό χώρο, η χερσόνησος διαιρείται σε δύο γλωσσικές

ζώνες, μια λατινόφωνη στα βόρεια και μια ελληνόφωνη στα νότια (Νίκος Α. Κατσάνης – Κώστας – Δ. Ντίνας 2008).

Οι βλάχοι αποκαλούν τους εαυτούς τους Αρμίν^{ου} (Armînu), Romanus, όπως συνήθιζαν να αποκαλούν Ρωμαίους, και στη λαϊκή γλώσσα Ρωμιούς, τους εαυτούς τους όλοι οι υπήκοοι του Βυζαντινού κράτους. Η λέξη Αρμίν^{ου} προέρχεται από το λατινικό επίθετο Romanus με ένα προθετικό α-, όπως συνηθίζεται στη Βλάχικη γλώσσα, και δεν είναι καμιά ιστορική σύνδεση με τους όρους Romania, Roman=Ρουμανία, Ρουμάνος, γιατί αυτοί οι όροι είναι λόγια κατασκευάσματα των Ρουμάνων του 19^{ου} αιώνα, που επιβλήθηκε μετά την ίδρυση του Ρουμανικού κράτους. Ακόμη, για τη γλώσσα τους οι βλάχοι χρησιμοποιούν την έκφραση: στί' αρμινέστ' , « ξέρεις Βλάχικα», όπως λέμε «ομιλείς αγγλιστί, ελληνιστί» και σπανιότερα χρησιμοποιείται ο όρος limba Vlahă, armanescă, armîñă= βλάχικη γλώσσα.(Νίκος Α. Κατσάνης- Κώστας Δ. Ντίνας 2008).

Η εμφάνιση της ονομασίας βλάχος μετά τον 10^ο αιώνα στα βυζαντινά κείμενα από πολλούς ερμηνεύτηκε και συνδυάστηκε με πιθανή κάθοδο των βλάχων τον αιώνα αυτό. Αυτό δεν ευσταθεί, γιατί η εμφάνιση του ονόματος βλάχοι τόσο αργά, 10^ο αιώνα, ήταν φυσιολογική και αναμενόμενη, αν αναλογιστεί κανείς ότι μέχρι τον 6^ο-7^ο αιώνα η λατινική γλώσσα ήταν κυρίαρχη στο Βυζαντινό κράτος στους τομείς του στρατού, της δημόσιας διοίκησης και του παλατιού, οπότε η ονομασία βλάχος με την έννοια λατινόφωνο, ήταν κάτι κοινό και γνωστό, χωρίς να προκαλεί τους ξένους για ξεχωριστή ονομασία των λατινόφωνων. Οι βλάχοι της Ελλάδας έχουν και άλλα ονόματα για τα οποία δεν είναι πάντοτε εύκολο να γνωρίζουμε πότε, πώς και γιατί τους δόθηκαν και τι ακριβώς σημαίνουν.

3. Ενδυμασία

Η λαϊκή παραδοσιακή φορεσιά αντιπροσωπεύει ένα κομμάτι πολιτιστικής περιουσίας που εκφράζει τον βαθμό ευαισθησίας της αντίληψης, της πείρας και της τεχνικής γνώσης. Κάθε φορεσιά προσδιορίζεται από τα υλικά που κατασκευάστηκε, την τεχνική επεξεργασία των υλικών, την λειτουργικότητα της, τις κλιματολογικές συνθήκες, την περιοχή όπου μετανάστευσαν οι άνθρωποι αυτοί και τα ιστορικά γεγονότα που συνέβησαν.

Είναι γνωστό ότι οι βλάχοι του χωριού ήρθαν από διάφορες περιοχές όπως η Αβδέλλα, η Γραμμούσα και γενικά η Ανατολική Μακεδονία και άλλες περιοχές όπως η Σαμαρίνα. Κάθε περιοχή έχει την φορεσιά της αλλά και κάθε μια από αυτές έχει δώσει κάποια χαρακτηριστικά στις φορεσιές των κατοίκων της Ράμνας και μετέπειτα του Ν. Πετρισίου Σερρών.

Η φορεσιά των βλάχων, με πρότυπο τις στολές των Γραμμουσιτιάνων και των Αβδελλιωτών κτηνοτρόφων, αντλεί τα υλικά της, κατά κύριο λόγο,

από τη δική τους παραγωγή του μαλλιού ενώ η επεξεργασία, νηματοποίηση, ύφανση, κοπή και ραφή, μερικές φορές γινόταν από βλάχες γυναίκες και συχνά από ειδικούς βλαχοράπτες. Συνήθως οι φορεσιές αντρικές αλλά και οι γυναικείες ήταν ίδιες χειμώνα καλοκαίρι.

α.ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ ΓΥΜΑΙΚΩΝ

Η καθημερινή φορεσιά των γυναικών αποτελούνταν από το πουκάμισο, το τσιπούνι, τη φούστα ή το φουστάνι που τα υφάσματα τους ήταν χοντρά ως τον αστράγαλο, τις κάλτσες, το τσεμπέρι, την ποδιά και τα παπούτσια.

Ενώ οι γυναίκες στην εκκλησία όπως και στις γιορτές η ενδυμασία τους αποτελούνταν από το πουκάμισο, το τσιπούνι, από βελούδινα φορέματα, τις κάλτσες, το τσεμπέρι, τις ντούμπλες και τα παπούτσια. Η κύρια διαφορά είναι ότι στην εκκλησία οι γυναίκες δεν φορούσαν ποδιές.

Επιπλέον οι νύφες φορούσαν και ένα μαντίλι ώστε να μην φαίνετε το πρόσωπό τους.

Στην ενδυμασία των γυναικών το πουκάμισο, φοριόταν κατάσαρκα, σαν πρώτο ρούχο μακρύ ως κάτω από το γόνατο. Αποτελούνταν από επτά κομμάτια υφάσματος, είχε τέσσερεις πιέτες στο κεντρικό ύφασμα ώστε να

δίνετε σχήμα στο ρούχο. Τα μανίκια ήταν ορθογώνια παραλληλόγραμμα κομμάτια που ήταν ραμμένα κάθετα στο κεντρικό κομμάτι του υφάσματος. Η λαιμουδιά ήταν απλή και κούμπωνε με κουμπιά ή είχε μεγάλο άνοιγμα. Στην άκρη το πουκάμισο όπως και τα μανίκια είχαν κέντημα

Η φορεσιά αποτελούνταν και από το τσιπούνι. Είναι ένα είδος φουστάνελας που αντικαθιστούσε κάποιες φορές τη φούστα ή φοριόταν πάνω από αυτή. Έχει κόκκινο χρώμα για τις νέες και σκούρο για τις ηλικιωμένες, με μανίκια και ανοιχτό μέχρι τον οφθαλμό ή χωρίς μανίκια και ανοιχτό μπροστά μέχρι κάτω ενώ συγκρατείται από δύο κουμπιά, χειροποίητα στη μέση, το μάκρος του ήταν μέχρι τον αστράγαλο αλλά και σε μερικές περιπτώσεις που οι γυναίκες φορούσαν φέσι με φούντα το μάκρος ήταν μέχρι την μέση.. Στις νέες το τσιπούνι είχε πιέτες κάτι που δεν είχαν οι ηλικιωμένες.

Φορούσαν και τη φούστα πάνω από το πουκάμισο. Ήταν ρούχο χειροποίητο, μάλλινο ή βελούδινο ανάλογα τις περιστάσεις. Ήταν λίγο πιο κοντό από το πουκάμισο και στα τελειώματα της η φούστα ή φουστάνι είχε σούρες. Το χρώμα ήταν κυρίως πράσινο σκούρο.

Επιπλέον στα πόδια τους φορούσαν κάλτσες. Οι κάλτσες αυτές ήταν πλεκτές με πέντε βελόνες. Φτάνουν ως το γόνατο και διακοσμούνται με οριζόντιες στενές ρίγες, που μεταξύ τους μεσολαβεί χρυσό νήμα.

Στο κεφάλι τους είχαν το τσεμπέρι. Το τσεμπέρι είναι ένα μαντίλι, το οποίο είχε τριγωνικό σχήμα. Το φορούσαν με έναν ιδιαίτερο τρόπο, τοποθετούσαν το μαντίλι πάνω στο κεφάλι έπειτα περνούσαν τα δύο μπροστινά άκρα του κάτω από τα μαλλιά και τα δέναν σε σχήμα φιόγκου στο αριστερό πάνω μέρος του κεφαλιού. Μερικές γυναίκες όμως φορούσαν φέσι στο κεφάλι τους όχι όμως με το μισοφέγγαρο αλλά με φούστα. Επιπλέον αν ήταν χρυσή η φούντα μας έδειχνε την καλή οικονομική κατάσταση της οικογενείας της, το τόσο πλούσια ήταν.

Ακόμα πάνω από την φορεσιά φορούσαν στην καθημερινότητα τους την ποδιά. Άλλοτε ήταν μάλλινες υφαντές, χειροποίητες και άλλοτε βελούδινες, ανάλογα με την περίπτωση.

Τα παπούτσια τους δε ήταν μαύρα τις περισσότερες φορές αγοραστά, από λεπτό και μαλακό δέρμα κασικιού.

Επιπλέον οι γυναίκες για τον καλλωπισμό τους φορούσαν τις ντούμπλες. Ήταν σειρές από φλουριά που ανάλογα με το πόσες σειρές ήταν φανέρωνε και την κοινωνική θέση της γυναίκας που τα φορούσε.

β.ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ ΑΝΤΡΩΝ

Η ενδυμασία των αντρών, σε αντίθεση με αυτή των γυναικών, ήταν ίδια στην καθημερινή τους ζωή αλλά και στις γιορτές.

Αποτελούνταν από το πουκάμισο που είτε τελείωνε σε φουστανέλα και άλλοτε στο κάτω μέρος φορούσαν σαλβάρια, το τσεπκιένι, το ζωνάρι, τις κάλτσες, τα παπούτσια και το φέσι ή τη σάπκα.

Το πουκάμισο, που το κάτω μέρος ήταν φουστανέλα, ήταν άσπρο και έφτανε ως το γόνατο. Ήταν κατασκευασμένο από λινό ύφασμα, και είχε πιέτες τόσο στο στήθος όσο και χαμηλά στο τελείωμα. Όσο περισσότερες ήταν οι πιέτες τόσο καλύτερη ήταν η φουστανέλα. Στο πάνω μέρος το πουκάμισο δεν είχε γιακά ενώ τα μανίκια ήταν μακριά και φαρδιά στα άκρα.

Ενώ όταν το κάτω μέρος ήταν τα σαλβάρια, ήταν άλλοτε μαύρα ή άσπρα με μάλλινο ύφασμα αλλά και μπλε στους Γραμμοσιανούς και άλλοτε μωβ στους Νιβιστιανούς από τον Νυμφαίο. Τα σαλβάρια ήταν παντελόνια τα οποία ήταν φουσκωτά πάνω και στενά στο κάτω μέρος. Με το τον καιρό όμως άρχισαν να φοράν παντελόνια οι οποίες είχαν τρία κουμπιά στην περιοχή της γάμπας και πάνω ήταν φαρδιά.

Από πάνω φορούσαν το τσεπκιένι, που ήταν το γιλέκο, άλλοτε αμάνικο και άλλοτε όχι από παλιές φωτογραφίες που συναντάμε. Επίσης οι γέροι φορούσαν και σαμουνοβρίκια, μακριά υφαντά.

Στην μέση στους φορούσαν μάλλινο ζωνάρι αλλά ίσως και να φορούσαν και μια δερμάτινη ζώνη που εκεί βάζανε το τσακμάκι και το μαχαίρι τους.

Στα πόδια τους είχαν τις κάλτσες οι οποίες ήταν μάλλινες κεντητές μέχρι το γόνατο. Ενώ στα γόνατά τους είχαν μαύρες καλτσοδέτες με φούντα που ήταν γυρισμένη στο πίσω μέρος του γονάτου.

Ενώ τα παπούτσια τους ήταν τα τσαρούχια ή αλλιώς τσουράπια. Είχαν φούντα ενώ δεν είχαν κορδόνια και στο κάτω μέρος τους είχαν καρφιά.

Τέλος στο κεφάλι τους οι νέοι φορούσαν την σάπκα. Σάπκα σημαίνει καπέλο αλλά έμοιαζε με τραγιάσκα. Ενώ οι γέροι φορούσαν το φέσι χωρίς μισοφέγγαρο

4.Γάμος

Πριν το 20^ο αιώνα περίπου ο βλάχικος γάμος τελούνταν μόνο μεταξύ βλάχων. Συνοικέσιο δεν γινόταν πάντα αλλά αυτό που ίσχυε ήταν ότι οι αρραβωνιασμένοι βλάχοι πριν τον γάμο δεν μιλούσαν όσο και αν κρατούσε ο αρραβώνας (Κατίνα Πέτκου).

Οι βλάχικοι γάμοι γίνονται πάντα Κυριακή. Πριν το γάμο ο γαμπρός δεν επιτρεπόταν να δει την νύφη και αν πήγαινε στο σπίτι της ώστε να την δει τον μαυρίζανε με φούμο, κάρβουνο.

Για να προσκαλέσουν συγγενείς και φίλους στο γάμο, έφτιαχναν «κουλάκι», (ένα είδος ψωμιού) μαζί με ούζο που το προσφέραν με την καράφα σ' ένα ποτηράκι. Το κόβανε και το πηγαίνανε στα σπίτια την Δευτέρα πριν το μυστήριο.

Το «κουλάκι» το πρωί της Παρασκευής τρεις γυναίκες πρωτοστεφανομένες το ζύμωναν τραγουδώντας:

«Βάνε μάνα ζύμωνε φρακτού παξιμάδι

και κάλεσε συμπέθερε και κάλεσε μπρατίμι

και το νουνό να στεφανώσει.

Βάζει στεφάνι από φλουρί, κεριές μαλαματένιες

βάζει τσουμπράκια μάλαμα».

Αργότερα μετέφεραν την προίκα της νύφης με κάρα, με άλογα και με συνοδεία οργάνων, χορεύοντας συνήθως συγκαθιστό και άλλες φορές περπατούσαν ακολουθώντας τον ρυθμό της μουσικής και τραγουδώντας «Αλιαντάντα λυπισίτα», πες την νύφη να παντρευτεί. Μόλις φτάνανε στο σπίτι του γαμπρού τα συμπεθέρια τραγουδούσαν «Τσαμανατο βοϊ λαϊ κουσκρι» δηλαδή αργήσατε συμπέθεροι, παίρνανε την προίκα και τους κερνούσαν γλυκό.

Οι γυναίκες ήταν ντυμένες γιορτινά με άσπρα και λαδοπράσινα μεταξωτά φορέματα, κεντημένα και με «ντούμπλες», φλουριά. Ακολουθούσε

χορός στην αυλή του σπιτιού με όργανα, τις περισσότερες φορές ο χορός ήταν συγκαθιστός, αλλά γενικά χόρευαν και μπεράτι και όλους τους χορούς τους.

Όταν τα συμπεθέρια παρέδιδαν την προίκα του γαμπρού είχαν το έθιμο να παίρνουν, κλέβουν κάτι από το σπίτι.

Το Σάββατο ο γαμπρός έπαιρνε δύο παλικάρια και τους έβαζε να κάνουν το φλάμπουρο. Το φλάμπουρο γινόταν από ένα γερό ίσιο ξύλο γύρω στα δύο μέτρα, που στην κορυφή του κάρφωναν τρία μήλα και το στόλιζαν με λουλούδια, συνήθως αγριολούλουδα. Επίσης κρεμούσαν στο φλάμπουρο και ύφασμα άσπρο και γαλάζιο.

Την ώρα που στόλιζαν το φλάμπουρο τραγουδούσαν και χόρευαν το τραγούδι:

Ραφτάδες απ' τα Γιάννενα
να ράψουμε τον φλάμπουρα
στους νιόπαντρους να πάμε.
Κυριέμ το ποιός τα φέρνει
τα κόκκινα τα μήλα τα μουσχομυρισμένα,
τα κίτρινα λουλούδια.

Όταν τελείωνε το φλάμπουρο ο χορός συνεχιζόταν ως το ξημέρωμα κρατώντας το μπροστά στον κύκλο.

Την Κυριακή το πρωί ξύριζαν τον γαμπρό και μετά ετοιμάζονταν να πάνε να πάρουνε την νύφη με τρία άλογα, οι συγγενείς και οι προσκεκλημένοι του γαμπρού.

Όταν έφταναν στο σπίτι της νύφης αποχαιρετούσε τους δικούς της:

Σ' αφήνω γεια μάνα μου γλυκιά
αφήνω γεια στο μαχαλά
και γεια στα παλικάρια
και γεια στους ρούσους κι όμορφους.
Πούσουν περιστερούλα μου
τόσον καιρό χαμένη.
Ήμουν στους κάμπους κι έβοσκα
στα πλάγια και λαλούσα.
Κορίτσια μαυρομάτες το ποιος είναι
το ποιος βροντάει τώρα σ' αυτήν την ώρα;
Εγώ είμαι που σ' έστελνα τα κίτρινα μαντήλια
τα κίτρινα τριαντάφυλλα τα μουσχομυρισμένα.
Πάρε τα κόρημ', πάρετα κι έλα με τ' εμένα.

Την στιγμή που η νυφική πομπή έφτανε στο σπίτι του γαμπρού που θα γινόταν η στέψη η νύφη προτού κατεβεί από το άλογο, έριχνε ένα μήλο. Μετά ο πεθερός της νύφης την πήγαινε μέσα στο σπίτι για να τελεστεί το μυστήριο. Τότε η νύφη έριχνε μια καθαρή πετσέτα στους ώμους του. Μετά σπάζανε ένα «κουλάκι», ένα είδος ψωμιού, στο κεφάλι της νύφης και το μοιράζανε στις ελεύθερες για να δούνε ποιόν θα παντρευτούν. Η στέψη τελείωνε και ακολουθούσε γλέντι και με τις δυο οικογένειες.

Το πρωί της Δευτέρας η πεθερά και οι κουνιάδες πήγαιναν την νύφη στη βρύση και αυτή με μια κανάτα έπαιρνε νερό και το έδινε τρεις φορές στον γαμπρό και αυτός το έχυne και μετά γέμιζε ο γαμπρός την κανάτα τρεις φορές και την έδινε στην νύφη, η οποία την έχυne.

Έτσι πραγματοποιούνταν ένας βλάχικος γάμος κάτι που οι σημερινές γενιές από τον 20^ο αιώνα και μετά δεν συνεχίζουν. Τα έθιμα έχουν αλλοιωθεί και η μαγεία του βλάχικου γάμου έχει χαθεί.

5.Εθνογραφικά στοιχεία και περιγραφική ανάλυση των χορών

α.Γενικά οι Χοροί και τραγούδια των βλάχων

Χοροί γινόταν στην κεντρική πλατεία του χωριού που βρίσκεται μπροστά από την εκκλησία που σήμερα λειτουργεί σαν πάρκο. Τώρα όταν διοργανώνονται χοροί πραγματοποιούνται στην πλατεία στην αγορά του χωριού που βρίσκεται σήμερα στο κέντρο του και συνεχίζονται στην Λόντζα. Η Λόντζα είναι ένα πλάτωμα περιτριγυρισμένο από πλατάνια, στην χαράδρα όπου ρέει ο ποταμός Σουλτανίτσα ο οποίος ξεκινάει από τις κορυφές του όρους Κερκίνη (Μπέλλες) και καταλήγει στον ποταμό Στρυμόνα.

Σουλτανίτσα

Από αναφορές κατοίκων, οι κάτοικοι οι οποίοι ζούσαν στο μεσοχώρι δηλαδή κοντά στην πλατεία μπροστά από την εκκλησία ήταν οι λεγόμενοι Βετρινιότες.

Στον χορό την πρώτη θέση την είχαν οι άντρες ενώ ο τελευταίος άντρας με την πρώτη γυναίκα του χορού κρατιόταν με ένα μαντήλι, ενώ σήμερα αυτό δεν πραγματοποιείται.

Επίσης στο πανηγύρι του Αγίου Πέτρου και Παύλου ο παπάς μετά το τέλος της λειτουργίας έσερνε το χορό.

Στην βλάχικη παράδοση κυριαρχούσε ο χορός όπως και τα τραγούδια. Τραγούδια που η στιχουργική τους παρουσιάζει ποικιλία. Τραγούδια δύο κατηγοριών με ομοιοκαταληξία και χωρίς ομοιοκαταληξία. Ο αριθμός των συλλαβών επίσης ποικίλει. Έχουμε 6, 7, 8 σύλλαβους ή 7+8 ή 8+7 σύλλαβους, 10 σύλλαβους και 12 σύλλαβους στίχους. Ο τροχαϊκός 7 σύλλαβος και 8 σύλλαβος είναι τα πιο κοινά μέτρα χωρίς να υπολείπονται και τα υπόλοιπα. Στην Πίνδο και στο Γράμμο παρατηρούμε ανομοιοκαταληξία, ενώ στους νότιους βλάχους συχνή είναι η ομοιοκαταληξία (Μιχάλης Ζ. Πλιτσή 1993).

Αλλά και το περιεχόμενο τους, μας οδηγεί σε κατηγοριοποίηση των βλάχικων τραγουδιών. Τα τραγούδια αναφέρονται στη φύση και στην αγάπη των βλάχων προς αυτήν, στα βουνά, στον έρωτα, στην ξενιτιά, στις μετακινήσεις. Ακόμη έχουμε μοιρολόγια, λυπητερά τραγούδια, τραγούδια καθιστικά αλλά και τραγούδια χορευτικά.

Κατά την διάρκεια γάμου, πανηγυριού ή άλλης εκδήλωσης ο χορός συνοδευόταν άλλοτε με ορχήστρα και άλλοτε όχι.

Όταν ο χορός γινόταν με συνοδεία ορχήστρας κυρίαρχο όργανό της ήταν τότε ο ταμπουράς (ντέφι) και οι ζουρνάδες από την Ηράκλεια του «Μήτσου» (με προφορική μαρτυρία του κ. Ζιαντάρη Νικόλαου).

Η ορχήστρα έπαιζε, και ορισμένες φορές, βλάχοι κάτοικοι του χωριού ή από τα γύρο χωριά που καταγόταν από την Ράμνα με την θέλησή τους παράγγελλαν τραγούδια στην ορχήστρα άλλοτε με αμοιβή χρηματικού ποσού

και άλλοτε όχι. Η πράξη αυτή ήταν επιτρεπτή μόνο από τους άντρες και σύμφωνα με μαρτυρίες, όποιος έκανε την παραγγελιά του τραγουδιού έμπαινε πρώτος στον χορό.

Υπήρχαν όμως και περιπτώσεις που ορχήστρα δεν υπήρχε. Αυτό γινόταν γιατί οι βλάχοι του Νέου Πετρισιού Σερρών δεν θεωρούσαν απαραίτητη την ύπαρξη ορχήστρας γιατί οι βλάχες γυναίκες του χωριού οι οποίες ήρθαν από την Ράμνα είναι οι μόνες σε όλο το νομό Σερρών που τραγουδάνε τα βλάχικα τραγούδια χωρίς να χρειάζονται συνοδεία οργάνων.

Οι γυναίκες αυτές είναι οι λεγόμενες «αλτάνες». Τα τραγούδια αυτά που τραγουδούσαν οι αλτάνες δεν ήταν δυνατόν να αποκρυπτογραφηθούν από τους οργανοπαίχτες γιατί η βλάχικη γλώσσα, τα ακούσματα και η μελωδία των τραγουδιών αυτών δεν ήταν γνωστά σε αυτούς.

Παρόλα αυτά οι βλάχοι είχαν ένα διάστημα που χόρευαν και τραγουδούσαν συνεχώς. Το διάστημα αυτό ήταν όταν δεν ήταν στην ξενιτιά, στα καπνομάγαζα της Καβάλας. Γλεντούσαν τους τρεις αυτούς μήνες μαζί με τις οικογένειες τους. Γλεντούσαν στις γιορτές, στα πανηγύρια, στις εκδηλώσεις, στους γάμους. Γλέντι που ήταν αποτέλεσμα γιορτής ήταν αιτία όλοι οι βλάχοι του χωριού που βρισκόταν στην εκκλησία, στη γενέθλια μέρα ενός βλάχου να πηγαίνουν μετά το τέλος της Θείας ευχαριστίας και να συγκεντρώνονται στο σπίτι του εορταζόμενου. Εκεί καθόταν στα μιντέρια τραγουδούσα, τους κερνούσαν από την ίδια κούπα έναν, έναν τους παραβρισκόμενους γλυκό του κουταλιού. Σε άλλες στιγμές που οι βλάχοι μαζεύονταν όπως αναφέρθηκα ήταν οι γιορτές. Εκεί άλλοτε τραγουδούσαν επιτραπέζια τραγούδια, τρώγανε και πίνανε ούζο με την τσατσάρκα (ένα γυάλινο μπουκάλι που αποτελούνταν στην κορυφή από ένα στόμιο) και άλλοτε τραγουδούσανε και χορεύανε. Επιτραπέζια τραγούδια όπως «μπούντζα τσαρόσα» (χείλη κόκκινα).

Ενώ στα πανηγύρια τραγουδούσαν και χόρευαν τραγούδια όπως:

-Φιάτα λια φιάτα, τσι τι αγκάτσι μάτα;

-Μούμα νου μι αγκάτσι, σ-ίτσι τσιβά νου ν-τζίτσι

Μούμα μι πιπριάτσι τρα άπα αράτσι άπα τσιά αράτσια νου στίου γιου
σα-ασβουάμι

-Βάλια, βάλια νσούσου, βάλια, βάλια γκιούσου κλο σι βαταμάρα τρέιλί
πραματέφτσα. Γκριάτσι ατσέλου μα μάρι: - Λέλε, λέλε μούμα

Λέλε, λέλε μούμα, κάρι βα ν-τι μουτριάσκα;

Γκριάτσι ατσέλου ντι μέσι: -Λέλε, λέλε μπλιάρε, λέλε, λέλε μπλιάρε,
κάρι βα ν-τι χαρσιάσκα;

Γκριάτσι ατέλου μα νίκλου: -Λέλε, λέλε σόρα, λέλε, λέλε σόρα, κάρι βα
ν-τι μαρίτα.

Σημαίνει:

-Κόρη, καλέ κόρη, τι σε μαλώνει η μάνα σου;

-Η μάνα μου δεν με μαλώνει και τίποτα δε μου λέει

Η μάνα με στέλνει για κρύο νερό το κρύο το νερό δε ξέρω που πηγάζει

-Το ρέμα, ρέμα κατά πάνω, το ρέμα, ρέμα κατά κάτω εκεί σκοτώθηκαν

οι τρειςπραματευτάδες. Φωνάζει ο μεγαλύτερος : - Λέλε, μάνα, λέλε,
μάνα, ποιος θα σε φροντίζει;

Φωνάζει ο μεσαίος: - Λέλε, γυναίκα, λέλε γυναίκα, ποιος θα σε
χαίρεται;

Φωνάζει ο πιο μικρός: - Λέλε, αδερφή μου, λέλε, αδερφή μου, ποιος θα σε
παντρευτεί;

Ενώ καθιστικό αλλά και χορευτικό είναι το τραγούδι:

-Νου ν-τι αρίντι, φιάτα νίκα

σι-νου γίνου λα νόι.

Λα νόι άρι μούντι ανάλτα

σι-νου βα ποτς τας τρετσι

-Σμπουιρατόρου βα ν-μι

φάκου

μούντι α βα ου τρέκου

σι-γιό λα βόι βα σ-γίνου.

-Νου ν-τι αρίντι, φιάτα νίκα

σι-νου γίνου λα νόι.

Λα νόι άρι βάλι μάρι

σι-νου βα ποτς τας τρέτσι.

-Πέσκου μάρι βα ν-μι φάκου

βάλια βα ν-ου τρέκου

σι-γιό λα βόι βα σ-γίνου.

Νου ν-τι αρίντι, φιάτα νίκα

σι-γιο λα βόι βα σ-γίνου

-Νου ν-τι αρίντι, φιάτα νίκα

σι-νου γίνου λα νόι.

Λα νόι άρι σουάκρα αράου

σι-νου βα ποτς τας τρέτσι.

ΚΑΖΑΝΤΖΙΔΟΥ ΣΟΦΙΑ

-Σουάκρα αράου, νόρα μπούνα

ντάουλι βα τριτσέμου

σι-γιο λα βόι βα σ-γίνου.

Τρα γινάτια αυά, λαι τζιόνι

σι-τρα σιβντάια αμιά

γιο λα βόι βα σ-γίνου.

Σημαίνει:

-Μη γελιέσαι, μικρό κορίτσι,

δεν έρχεσαι σε μας.

Σε μας έχει ψηλό βουνό

και δεν μπορεί να το περάσεις.

-Πουλί θα γίνω

το βουνό θα το περάσω

κι εγώ σε σας θα ρθω.

-Μη γελιέσαι, μικρό κορίτσι,

δεν έρχεσαι σε μας.

Σε μας έχει ψηλό τοίχο

και δεν μπορείς να το περάσεις.

-Σαύρα θα γίνω

τον τοίχο θα τον περάσω

κι εγώ σε σας θα ρθω.

-Μη γελιέσαι, μικρό κορίτσι,

ΚΑΖΑΝΤΖΙΔΟΥ ΣΟΦΙΑ

δεν έρχεσαι σε μας.

Σε μας έχει κακιά πεθερά

και δεν μπορείς να περάσεις.

-Κακιά πεθερά, καλή νύφη

οι δύο μας θα περάσουμε

κι εγώ σε σας θα ρθω.

Για το γινάτι σου, παλικάρι,

και για τον καημό μου

εγώ σε σας θα ρθω.

Υπάρχουν πολλά τραγούδια κάποια άλλα είναι: «Ούνα μβιάστα ντι Γιάννενα» (μια νύφη από τα Γιάννενα) «Αλιά μούντι αναλτού αμπλίν ντι φρικ» (βουνό ψηλό γεμάτο από φόβο) «Αλιαντάντα λυπισίτα» (πες την νύφη να παντρευτεί γιατί ο γιός σκοτώθηκε).

Όπως ανέφερα τα βλάχικα τραγούδια και ο χορός είναι στην ζωή των βλάχων. Τα χρόνια περνάνε αλλά η παράδοση συνεχίζεται με το πέρασμα των χρόνων, δεν αλλοιώνεται απλά προσαρμόζεται σε κάθε εποχή.

Οι βλάχοι στο πέρασμα του χρόνου κατάφεραν να κρατήσουν ζωντανούς τους χορούς και τα τραγούδια τους. Τραγούδια που ταξίδευαν από γενιές σε γενιές και έφτασαν μέχρι σήμερα γραμμένα σε εργασίες και βιβλία. Χοροί που ακόμα και σήμερα χορεύουν όχι όμως με τον ίδιο ύφος όπως οι παλιοί βλάχοι. Αυτό συμβαίνει γιατί πλέον χορεύουν και άλλους χορούς όχι βλάχικούς.

Σύμφωνα με μαρτυρίες μεγάλων σε ηλικία κατοίκων, κάποιοι από τους χορούς που χορεύανε τότε, χορεύουνε ακόμη και σήμερα οι βλάχοι του Νέου Πετρισιού Σερρών. Αυτοί είναι το συρτό στα τρία, το μπεράτι, (το γύρισμα σε γρήγορο μπεράτι), το συρτό στα δυο, το συρτό στα $\frac{7}{8}$, ο συγκαθιστός, το τσάμικο, ο νυφιάτικος, ο μεγάλος χορός.

Οι χοροί αυτοί ήρθαν στο χωριό από τους κατοίκους που ζούσαν στην Σαμαρίνα. Οι χοροί της Σαμαρίνας είχαν κάποια ομοιότητα με τους χορούς της Ηπείρου όπως ο χορός «μπεράτι» που χορεύονταν στην Σαμαρίνα έχει Βορειοηπειρώτικη προέλευση (Μιχάλη Ζ. Πλιτσή 1993).

Οι χοροί είναι κυκλικοί, σχηματίζεται ένας ανοιχτός κύκλος εκτός από τον συγκαθιστό που μπορεί δυο ζευγάρια να χορεύουν αντικριστά στην ίδια ευθεία.

Περίπου το 1960 στον εσωτερικό κύκλο χόρευαν οι άντρες και στον εξωτερικό οι γυναίκες. Με το διάβα του χρόνου οι γυναίκες μπήκαν στον εσωτερικό κύκλο. Ο διαχωρισμός των κύκλων γινόταν γιατί απαγορευόταν η επαφή των δυο φύλων στον χορό. Ίσως από τις λίγες περιπτώσεις που σχηματίζονταν ένας κύκλος ήταν το «μπεράτι», οι άντρες μπροστά και ακολουθούσαν οι γυναίκες.

Οι χοροί αυτοί είχαν φορά προς τα δεξιά εκτός από τον «συγκαθιστό» που τα βασικά βήματα εναλλάσσονταν δεξιά και αριστερά.

Κυρίως οι χοροί ήταν αργοί και στρωτοί ενώ υπήρχαν λίγοι γρήγοροι και πηδηχτοί όπως ο «τσάμικος».

Επίσης στον χορό η σειρά καθοριζόταν από τις κοινωνικές αξίες. Πρωτοχορευτής ήταν ο γεροντότερος, ο κάτοχος δημόσιου αξιώματος καθώς και οι έγγαμοι, ειδικά οι γυναίκες.

Υπήρχαν χοροί που χόρευαν μόνο γυναίκες όπως η «βλαχούλα». Συρτός στα 4+6 βήματα μορφή του συρτού στα τρία στη Σαμαρίνα. Τα δέκα βήματα ταιριάζουν απόλυτα στη μουσική φράση. Χορεύεται σε όλα τα βλαχοχώρια της Β.Πίνδου. στην Σαμαρίνα από την οποία οι κάτοικοι ήρθαν στο χωριό Νέο Πετρίτσι χορεύονταν συνήθως από γυναίκες με λαβή από τις παλάμες με μουσικό μέτρο $\frac{4}{4}$

=Βλαχούλα εροβόλαγε από ψηλή ραχούλα, Βλαχούλα,
:αίντε Βλάχα απ' τα βουνά, βλαχούλα
< απ' τα κρύα τα νερά).
Κι ο βλάχος την αγνάντευε από ψηλή ραχούλα
– Βλαχούλα πούθεν έρχεσαι και πούθεν κατεβαίνεις;
– Από το σπίτι έρχομαι, στα πρόβατα πηγαίνω
πάω ψωμί στον μπάρμπα μου, τσαρούχια στον τσομπάνο.
– Βλαχούλα δός μας φίλημα, δός μας τα μαύρα μάτια
– Το πώς να δώσω φίλημα, τα δυό μου μαύρα μάτια;
Υ' εγώ είμαι κόρη ανύπαντρη, κόρη αρραβωνιασμένη.

(ΜΙΧΑΛΗ Ζ. ΠΛΙΤΖΗ, 1993)

Τα βήματα της «βλαχούλας» είναι ίδια με το συρτό στα τρία αλλά επαναλαμβάνονται στην αρχή τα βήματα (3-6)

β.Οι χοροί

Συρτό στα τρία, ένα τραγούδι είναι το «Παιδιά της Σαμαρίνας».

Χορεύεται από άντρες και γυναίκες σε δύο κύκλους, με εσωτερικό τον κύκλο των γυναικών. Η αρχική θέση των χορευτών είναι προσοχή με μέτωπο στο κέντρο του κύκλου και η λαβή από τις παλάμες. Το μέτρο είναι $\frac{4}{4}$, ο χορός αποτελείται από έξι αργά και συρτά βήματα προς την φορά του κύκλου.

ανάλυση βημάτων

Στο (1) το δεξί πόδι πατά στην φορά του κύκλου, ενώ ο χορευτής έχει μέτωπο στο κέντρο.

Στο (2) το αριστερό πόδι πατά μπροστά από το δεξί.

Στο (3) το δεξί πόδι πατά στη διάσταση.

Στο (4) το αριστερό πόδι σηκώνεται, με λυγισμένο το γόνατο, μπροστά από το δεξί.

Στο (5) το αριστερό πόδι πατά στη διάσταση.

Στο (6) το δεξί πόδι σηκώνεται, με λυγισμένο το γόνατο, μπροστά από το αριστερό.

Αυτά είναι τα αντρικά βήματα του χορού. Οι γυναίκες στο (4) δεν κάνουν άρση του ποδιού, αλλά το σταυρώνουν μπροστά από το δεξί κάνοντας μια χαρακτηριστική κίνηση προς το κέντρο του κύκλου. Στο (6α) πατάνε το δεξί πόδι δίπλα στη φτέρνα του αριστερού ποδιού και αμέσως μετά (6β) βγάζουν με ένα μικρό βήμα το αριστερό πόδι μπροστά.

Μπεράτι, τραγούδια όπως,

«Βουνά να μην χιονίσετε»

Έχει μουσικό μέτρο $\frac{7}{8}$ στην αρχή και $\frac{2}{4}$ προς το τέλος του χορού, όπου η μουσική «γυρίζει» σε «Γρήγορο Μπεράτι». Το μπεράτι χορεύεται ξεχωριστά σε έναν κύκλο από άντρες και γυναίκες. Αρχική θέση των χορευτών είναι η προσοχή με το μέτωπο στο κέντρο του κύκλου. Οι άντρες έχουν, στην αρχή, τα χέρια τους πίσω από την πλάτη ενώ οι γυναίκες στη μεσολαβή. Ο χορός αποτελείται από έξη συρτά βήματα προς τη φορά του κύκλου. Άλλες φορές όμως το μπεράτι χορεύεται σε ζευγάρια, ελεύθερα στον χώρο.

ανάλυση βημάτων

Στο (1) το δεξί πόδι πατά στη διάσταση με μέτωπο στο κέντρο του κύκλου.

Στο (2) το αριστερό πόδι πατά πίσω από το δεξί.

Στο (3) το δεξί πατά στην διάσταση.

Στο (4) το αριστερό πόδι πατά μπροστά από το δεξί στην φορά του κύκλου.

Στο (5) το δεξί πόδι πατά δίπλα στο αριστερό στην φορά του κύκλου.

Στο (6) το αριστερό πόδι πατά μπροστά από το δεξί στη φορά του κύκλου.

Στα βήματα (1-3) ο χορευτής στρέφεται χαρακτηριστικά προς το κέντρο του κύκλου, ενώ στα (4-6) χορεύει στην φορά του κύκλου. Τα χέρια ακολουθούν την κίνηση των ποδιών των χορευτών. Όταν το δεξί πόδι πατά μπροστά στα (1-3), το δεξί χέρι των αντρών σηκώνεται ψηλά, ενώ το αριστερό χέρι είναι πίσω από την πλάτη. Το αντίθετο γίνεται στα βήματα (4-6). Σε αντίθεση με τις γυναίκες οι άντρες σηκώνουν το χέρι πάνω από το κεφάλι με ελαφρά λυγισμένο τον αγκώνα, ενώ οι γυναίκες μέχρι το ύψος των ματιών με λυγισμένο τον αγκώνα και την παλάμη ελαφρά στραμμένη προς το κέντρο του κύκλου. Συχνά οι γυναίκες κρατούσαν μαντήλι στο δεξί τους χέρι που το κουνούσαν αρμονικά με την κίνηση. Η εναλλαγή γίνεται αρμονικά και όχι μηχανικά.

Προς το τέλος του χορού η μουσική γίνεται πιο γρήγορη και τα βήματα αλλάζουν. Γυρνάει σε «Γρήγορο Μπεράτι», το οποίο μπορεί ο χορευτής να το εκτελέσει με δύο τύπους βημάτων είτε τα σβαρνιστά ή σημειωτά είτε με άρσεις ποδιών.

Γρήγορο μπεράτι, τραγούδια όπως

«Ορφανό παιδί», είναι «Γρήγορο Μπεράτι».

«Χορός της νεράιδας», χορεύονταν μόνο από τις κοπέλες σε ρυθμό «Γρήγορο Μπεράτι».

«Χαίδω», Συρτό στα τρία που στο τέλος «γυρίζει» σε «Γρήγορο Μπεράτι». Οι χορευτές μπορούν στο Γρήγορο Μπεράτι να αφήσουν τα χέρια τους και να χορέψουν ελεύθερα ή να χορέψουν με λαβή από τις παλάμες. Το μουσικό μέτρο είναι $\frac{4}{4}$ στο αργό και $\frac{2}{4}$ στο γρήγορο.

Στο (1) το δεξί πόδι πατάει εμπρός προς την κατεύθυνση κίνησης του σώματος.

Στο (2) το αριστερό πόδι πατάει με το μπροστινό μέρος του πέλματος δίπλα στο δεξί.

Στο (3) το δεξί πόδι πατάει εμπρός, προς την κατεύθυνση κίνησης του σώματος.

Στο (4) το αριστερό πόδι πατάει εμπρός, προς την κατεύθυνση κίνησης του σώματος.

Στο (5) το δεξί πόδι πατάει με το μπροστινό μέρος του πέλματος δίπλα στο αριστερό.

Στο (6) το αριστερό πόδι εμπρός, προς την κατεύθυνση κίνησης του σώματος.

Στο (7) αναπήδηση πάνω στο αριστερό πόδι με το δεξί πόδι σε άρση εμπρός. Πάτημα του δεξιού ποδιού κάτω.

Στο (8) Αναπήδηση πάνω στο δεξί με το αριστερό σε άρση εμπρός. Πάτημα του αριστερού ποδιού κάτω.

Συρτό στα δύο, ένα τραγούδι είναι ο «Δημητράκης»

Πήρε την ονομασία του από το Σαμαριναίο κλέφτη και ψυχολόγο. Στην αρχή το τραγούδι ήταν επιτραπέζιο και αργότερα οι οργανοπαίχτες το διαμόρφωσαν σε χορευτικό. Το μουσικό μέτρο είναι $\frac{4}{4}$. Χορεύεται με έξη συρτά βήματα προς τη φορά του κύκλου όμοια με του «ξεχωριστού» ή Μπεράτι.

ανάλυση βημάτων, μέτρο $\frac{4}{4}$

Στο (1) το δεξί πόδι πατά στη διάσταση με μέτωπο στο κέντρο του κύκλου.

Στο (2) το αριστερό πόδι πατά πίσω από το δεξί.

Στο (3) το δεξί πατά στην διάσταση.

Στο (4) το αριστερό πόδι πατά μπροστά από το δεξί στην φορά του κύκλου.

Στο (5) το δεξί πόδι πατά δίπλα στο αριστερό στην φορά του κύκλου.

Στο (6) το αριστερό πόδι πατά μπροστά από το δεξί στη φορά του κύκλου.

Ο Νεοελληνικός συρτός στα δύο χορεύεται στη Σαμαρίνα από άνδρες και γυναίκες, σε δύο κύκλους, με λαβή από τις παλάμες με λυγισμένους τους αγκώνες.

Ένα άλλο τραγούδι είναι «Ανάθεματς – ανάθεμάτς»

Το τραγούδι αυτό χορεύεται τραγουδώντας στα βλάχικα. Το μουσικό μέτρο είναι $2/4$.

ανάλυση βημάτων

Στο (1) δεξί πόδι ανασηκώνεται ελαφρά προς τα εμπρός. Μέτωπο προς το κέντρο του κύκλου.

Στο (2) το ίδιο πόδι δεξιά προς την φορά.

Στο (3) το αριστερό πόδι πατάει, με το μπροστινό μέρος του πέλματος προς τα πίσω, δίπλα στο δεξί (κοντά στην φτέρνα).

Στο (4) το δεξί πόδι πατάει μπροστά προς την φορά του κύκλου.

Στο (5) το αριστερό πόδι ανασηκώνεται ελαφρά προς τα εμπρός. Μέτωπο προς την φορά του κύκλου.

Στο (6) το ίδιο πόδι δεξιά προς την φορά.

Στο (7) το δεξί πόδι πατάει μπροστά προς την φορά του κύκλου.

Στο (8) το αριστερό πόδι πατάει μπροστά προς την φορά του κύκλου.

Συρτό στα $\frac{7}{8}$; ένα τραγούδι είναι το «Ισοσιάμι λια Ντάντο»

Το συρτό αυτό χορεύεται από γυναίκες με τραγούδι στα βλάχικα. Το μουσικό μέτρο είναι $\frac{7}{8}$. Ο χορός από παλιά έχει υποστεί απλοποίηση στα βήματά του. Ο χορός αποτελείται από δώδεκα βήματα, όμοια του «Καλαματιανού», με την διαφορά ότι στα βήματα (11-12) το δεξί πόδι δε σταυρώνει πάνω από το αριστερό, αλλά πατά πίσω από την φτέρνα του αριστερού ποδιού.

Ένα άλλο τραγούδι είναι το «Ούνα ταχνιά λια ντάντο»

Τα τραγούδι αυτό χορεύεται όπως το προηγούμενο και αυτό από γυναίκες αλλά σε αρραβώνες, τη Δευτέρα μετά το γάμο και στα κλήδονα.

Συγκαθιστός, ένα από τα τραγούδια είναι το «Γκιούμια»

Χορεύεται από άντρες και γυναίκες σε κύκλο ή αντικριστά σε ζευγάρια. Είναι ο ερωτικός χορός της Σαμαρίνας. Η αρχική θέση των χορευτών είναι προσοχή. Οι άντρες έχουν τα χέρια τους πίσω στην πλάτη, ενώ οι γυναίκες στη μεσολαβή.

Ο συγκαθιστός αποτελείται από δέκα στρωτά και αργά βήματα, που ολοκληρώνονται σε δυο μουσικά μέτρα. Όταν χορεύεται σε ζευγάρια, αντικριστά, τα βήματα των χορευτών εναλλάσσονται δεξιά και αριστερά.

ανάλυση βημάτων

Στο (1α) το αριστερό πόδι πατά προς την φορά. Ταυτόχρονα (1β) το δεξί πόδι σηκώνεται και έρχεται δίπλα από τη φτέρνα του αριστερού ποδιού.

Στο (2) το δεξί πόδι πατά δίπλα από το αριστερό.

Στο (3) το αριστερό πόδι πατά μπροστά από το δεξί. Ο χορευτής έχει ελαφρά κλίση προς τα δεξιά.

Στο (4) το δεξί πόδι πατά στην προσοχή, ενώ ο κορμός στρέφεται ελαφριά προς τα αριστερά.

Στο (5) ο χορευτής μένει στην προσοχή και στρέφει ελαφρά τον κορμό του δεξιά και αριστερά.

Στο (6α) το δεξί πόδι πατά προς τα αριστερά. Ταυτόχρονα (6β) το αριστερό πόδι σηκώνεται και έρχεται δίπλα από την φτέρνα του δεξιού ποδιού.

Στο (7) το αριστερό πόδι πατά δίπλα από το δεξί.

Στο (8) το δεξί πόδι πατά μπροστά από το αριστερό.

Στο (9) το δεξί πόδι πατά στην προσοχή με ελαφριά κλίση του κορμιού δεξιά.

Στο(10) ο χορευτής μένει στην προσοχή και στρέφει ελαφριά τον κορμό του αριστερά και δεξιά.

Τα βήματα αυτά είναι τα αντρικά. Οι γυναίκες στο (5-6) και στο(9-10) σταυρώνουν το πόδι τους πάνω από το άλλο.

Τα «Γκιούμια» τα χόρευαν σε ρυθμό συγκαθιστού είτε με τραγούδι ή με τα όργανα. Το τραγούδι αντλεί το θέμα του από τις συνήθειες που είχαν οι νέοι να συναντούν τις κοπέλες στη βρύση. Το μέτρο είναι $\frac{7}{8}$.

Τσάμικος, συνήθως με όργανα χόρευαν το τραγούδι «Ένας λεβέντης χόρευε» και το «Στέλλα μωρ' Στέλλα»

Είναι ο χορός της λεβεντιάς. Χορεύεται από άντρες αλλά στα νεώτερα χρόνια και από γυναίκες. Η αρχική θέση είναι η προσοχή με μέτωπο στο κέντρο του κύκλου και η λαβή είναι από τις παλάμες με λυγισμένους τους αγκώνες. Το μουσικό μέτρο είναι $\frac{3}{4}$.

Στον τσάμικο υπάρχουν κάποια βασικά βήματα τα οποία ο πρωτοχορευτής μπορεί να τα μετατρέψει σε διάφορες φιγούρες, ενώ οι υπόλοιποι τον ακολουθούν με τα βασικά βήματα ή με απλό περπάτημα.

ανάλυση βημάτων

Στο (1α) το αριστερό πόδι πατά στη φορά του κύκλου με μέτωπο στο κέντρο του κύκλου.

Στο (1β) το δεξί πόδι κάνει ένα σβαρνιστό βήμα με τα δάχτυλα δίπλα από τη φτέρνα του αριστερού ποδιού.

Στο (2) το δεξί πόδι πατά στη διάσταση.

Στο (3) το αριστερό πόδι σηκώνεται λυγισμένο πάνω από το δεξί.

Στο (4) το αριστερό πόδι πατά στην διάσταση.

Στο (5) το δεξί πόδι σηκώνεται λυγισμένο πάνω από το αριστερό.

Στο (6) το δεξί πόδι πατά στην διάσταση.

Τα βήματα 1α, 1β και 2 επαναλαμβάνονται άλλη μια φορά.

Νυφιάτικος, ο χορός χορεύονταν με μουσικά όργανα ή χωρίς μουσικά όργανα. Χωρίς όργανα χορεύονταν «στα τρία» το τραγούδι

Σε περίπτωση που συνοδεύονταν από μουσικά όργανα ο χορός θα ήταν αργός και στρωτός. Το ύφος του γαμπρού και της νύφης θα ήταν διαφορετικό. Ο γαμπρός χόρευε ελεύθερα, ενώ η νύφη σεμνά και βλέποντας χαμηλά, με το δεξί της χέρι στην αριστερή πλευρά της κοιλιάς της. Η λαβή είναι από τις παλάμες. Το μουσικό μέτρο είναι $\frac{5}{8}$.

ανάλυση βημάτων

Στο (1α) το αριστερό πόδι πατά προς την φορά του κύκλου, ενώ ο χορευτής έχει μέτωπο στο κέντρο του κύκλου.

Στο (2) το δεξί πόδι πηγαίνει δίπλα στην φτέρνα του αριστερού ποδιού, μόλις το αριστερό πατήσει κάτω.

Στο (3) το αριστερό πόδι πατά μπροστά από το δεξί.

Στο (4) το δεξί πόδι με μια κοφτή κίνηση πατά στην διάσταση, ενώ το σώμα στρέφεται ελαφρά προς τα αριστερά. Το αριστερό πόδι πηγαίνει δίπλα από το δεξί, μόλις το δεξί πόδι πατήσει κάτω.

Στο (5) το δεξί πόδι κάνει ένα μικρό βήμα πίσω στην διάσταση.

Ο μεγάλος χορός του χωριού

Ο χορός σχηματιζόταν από δυο μεγάλους κύκλους από άντρες και γυναίκες. Ο εσωτερικός κύκλος αποτελείται από άντρες, ενώ ο εξωτερικός από γυναίκες. Μπροστά έμπαινε ο γεροντότερος ή κάποιος με κοινωνικό αξίωμα. Το ίδιο γινόταν και στις γυναίκες. Επίσης τότε καθοριστικό ρόλο έπαιζε και η κοινωνική τάξη. Αυτό σημαίνει ότι έμπαινε μπροστά ο έμπορος, ο βιοτέχνης και ακολουθούσε ο κτηνοτρόφος και στο τέλος η μικροβιοτέχνης, αγωγιάτες και οι υπόλοιποι.

Σήμερα δεν έχουμε ταξικές διακρίσεις, όλοι σχηματίζουν έναν κύκλο μεγάλο χωρίς να διαχωρίζουν από την ηλικία το φύλο ή την κοινωνική τάξη για να πάρουν ανάλογα την θέση τους στον χορό.

Οι χορευτές χορεύουν αργά και περπατητά, εκτός από τους πρώτους που χορεύουν «στα τρία». Η λαβή των χορευτών είναι από τις παλάμες και αρχική θέση η προσοχή με μέτωπο στο κέντρο του κύκλου.

Είναι ένα χορός που χορεύεται σε όλες τις περιστάσεις, μετά την εκκλησία, στα ανταμώματα, στα πανηγύρια.

Ένα τραγούδι είναι ο «Τσιάτσιος»

Επίσης από αναφορές κατοίκων πιο νέων σε ηλικία αναφέρθηκαν και άλλοι χοροί όπως ο Κωνσταντάκης (ζαγορίσιος), η Ζαχαρούλα, ο ιατρός, η άσπρη πέτρα, αντίπερα.

Αυτοί οι χοροί πλέον χορεύονται από όλους τους βλάχους του χωριού. Δεν γνωρίζουμε την ακριβή περίοδο που ήρθαν στο χωριό. Οι χοροί αυτοί μαθαίνονται στον σύλλογο αλλά και στις γιορτές και στα πανηγύρια.

Κωνσταντάκης

Χορεύεται από άντρες και γυναίκες σε ανοιχτό κύκλο με κράτημα των χεριών από τις παλάμες και λυγισμένους αγκώνες. Χορεύεται σε όλες τις περιστάσεις. Ο ρυθμός του είναι $\frac{5}{4}$.

Στο (1) με μέτωπο στο κέντρο του κύκλου το αριστερό πόδι ακουμπά αριστερά πλάι στο δεξί πόδι με το εμπρός μέρος του πέλματος χωρίς να δέχεται βάρος.

Στο (2) παραμένουμε στην ίδια θέση. Ορισμένοι χορευτές ρίχνουν το βάρος στον πρώτο χρόνο στο αριστερό πόδι και στον δεύτερο το δεξί πόδι πατά στη θέση που βρίσκεται το πέλμα.

Στο (3) με το ίδιο μέτωπο το αριστερό πόδι πατά προς την φορά μπροστά από το δεξί πόδι στο πέλμα.

Στο (4) με το ίδιο μέτωπο το δεξί πόδι ακουμπά με το εμπρός μέρος του πέλματος στο έδαφος πλάι στο αριστερό πόδι.

Στο (5) με μέτωπο λοξό προς την φορά το δεξί πόδι πατά στην φορά, μικρό βήμα στο πέλμα.

Στο (6) με το ίδιο μέτωπο το αριστερό πόδι πατά στη φορά, μικρό βήμα στο πέλμα.

Στο (7) με το ίδιο μέτωπο το δεξί πόδι πατά στη φορά, μικρό βήμα στο πέλμα.

Στο (8) με το ίδιο μέτωπο το αριστερό πόδι πατά στη φορά, μικρό βήμα στο πέλμα και παραμένουμε στην ίδια θέση και στην παύση.

Στο (9) με μέτωπο στο κέντρο του κύκλου το δεξί πόδι πατά προς το κέντρο του κύκλου μπροστά από το αριστερό στο πέλμα.

ΚΑΖΑΝΤΖΙΔΟΥ ΣΟΦΙΑ

Στο (10)) με το ίδιο μέτωπο το αριστερό πατά πίσω στη θέση που βρίσκεται στο πέλμα.

Στο (11) με το ίδιο μέτωπο το δεξί πόδι πατά πλάι και λίγο πίσω από το αριστερό πόδι στο πέλμα.

Στο (12) με το ίδιο μέτωπο άρση χαμηλή του αριστερού εμπρός και παραμένουμε στην ίδια θέση και στην παύση.

Στο (13) με το ίδιο μέτωπο το αριστερό πόδι πατά αριστερά αντίθετα της φοράς στο πέλμα.

Στο (14)) με το ίδιο μέτωπο το δεξί πόδι πατά αριστερά αντίθετα της φοράς πίσω από το αριστερό στο πέλμα.

Στο (15) με το ίδιο μέτωπο το αριστερό πόδι πατά αριστερά αντίθετα της φοράς στο πέλμα.

Στο (16) με το ίδιο μέτωπο το δεξί πόδι πατά πλάι στο αριστερό στο πέλμα και παραμένουμε στην ίδια θέση και στην παύση.

Ζαχαρούλα

Η ζαχαρούλα χορεύεται σε μικτό κύκλο. Η λαβή των χεριών είναι από τις παλάμες με λυγισμένους τους αγκώνες σε ρυθμό $\frac{2}{4}$.

Στο (1) το δεξί πόδι σε άρση μπροστά απ' το αριστερό πατάει αριστερά. Το αριστερό ανασηκώνεται. Μέτωπο προς το κέντρο του κύκλου.

Στο (2) το αριστερό πατάει στην προηγούμενη θέση. Το δεξί ανασηκώνεται.

Στο (3) το δεξί πόδι σε άρση μπροστά απ' το αριστερό πατάει αριστερά. Το αριστερό ανασηκώνεται.

Στο (4) το αριστερό πατάει στην προηγούμενη θέση. Το δεξί ανασηκώνεται.

ΚΑΖΑΝΤΖΙΔΟΥ ΣΟΦΙΑ

Στο (5) το δεξί πόδι σε άρση μπροστά απ' τα αριστερό.

Στο (6) το δεξί πατάει δίπλα στο αριστερό.

Στο (7) το αριστερό πόδι σε άρση μπροστά απ' το δεξί πατάει δεξιά. Το δεξί ανασηκώνεται. Μέτωπο προς το κέντρο του κύκλου.

Στο (8) το δεξί πατάει στην προηγούμενη θέση. Το αριστερό ανασηκώνεται.

Στο (9) το αριστερό πόδι σε άρση μπροστά απ' το δεξί πατάει δεξιά. Το δεξί ανασηκώνεται.

Στο (10) το δεξί πατάει στην προηγούμενη θέση. Το αριστερό ανασηκώνεται.

Στο (11) το αριστερό πόδι ανασηκώνεται σε άρση μπροστά απ' το δεξί.

Στο (12) το αριστερό πατάει δίπλα στο δεξί

Στο (13) το δεξί πόδι σε άρση μπροστά απ' το αριστερό πατάει αριστερά. Το αριστερό ανασηκώνεται. Μέτωπο προς το κέντρο του κύκλου.

Στο (14) το αριστερό πατάει στην προηγούμενη θέση. Το δεξί ανασηκώνεται.

Στο (15) δεξί πόδι σε άρση μπροστά απ' το αριστερό πατάει αριστερά. Το αριστερό ανασηκώνεται.

Στο (16) αριστερό πατάει στην προηγούμενη θέση. Το δεξί ανασηκώνεται.

Γιατρός

Χορεύεται από άντρες και γυναίκες σε μικτό κύκλο. Η λαβή των χεριών είναι από τις παλάμες με λυγισμένους τους αγκώνες. Τα βήματα είναι

8 και χαρακτηρίζονται από ένα απότομο σταμάτημα και δυνατό χτύπημα του ποδιού στην προσοχή στο 8. Ο ρυθμός του χορού είναι $\frac{4}{4}$.

Στο (1) εκτελείται ένα σύνθετο βήμα (αλλαγή) με το δεξί πόδι προς την φορά.

Στο (1α) το δεξί πόδι πατά προς την φορά.

Στο (1β) το αριστερό πόδι πατά κοντά στην φτέρνα πίσω από το δεξί.

Στο (1γ) το δεξί πόδι πατά προς την φορά.

Στο (2) εκτελείται ένα σύνθετο βήμα (αλλαγή) με το αριστερό πόδι προς την φορά.

Στο (2α) το αριστερό πόδι πατάει πάνω από το δεξί προς την φορά.

Στο (2β) το δεξί πόδι πατά κοντά στην φτέρνα πίσω από το αριστερό.

Στο (2γ) το αριστερό πόδι πατά προς την φορά.

Στο (3) δεξί πόδι πατά προς την φορά και γυρίζουμε με μέτωπο προς το κέντρο του κύκλου.

Στο (4) έρχεται το αριστερό πόδι και σταυρώνει μπροστά από το δεξί στον αέρα, στο ύψος του γόνατος.

Στο (5) το αριστερό πόδι έρχεται και πατάει αριστερά στη διάσταση.

Στο (6) το δεξί πόδι σταυρώνει πάνω από το αριστερό στο αέρα στο ύψος του γόνατος.

Στο (7) το δεξί πόδι κάνοντας κυκλική κίνηση, έρχεται και αφού σταυρώνει πίσω αριστερά από το αριστερό πόδι, πατάει στο έδαφος, ενώ συγχρόνως κάνουμε ένα μικρό κάθισμα και στα δύο πόδια.

Στο (8) το αριστερό πόδι έρχεται και πατάει δυνατά στην προσοχή δίπλα στο δεξί.

Άσπρη πέτρα

Χορεύεται από άντρες μπροστά και στη συνέχεια του κύκλου οι γυναίκες. Το κράτημα των χεριών είναι από τις παλάμες με τα χέρια τεντωμένα κάτω, ακίνητα στον πρώτο στίχο του τραγουδιού ενώ κινούνται μπρος πίσω στον δεύτερο. Χορεύεται με συνοδεία τραγουδιού, τραγουδούν ένα στίχο οι άντρες και επαναλαμβάνουν οι γυναίκες. Αποτελείται από 6 κινήσεις τύπου συρτό στα τρία. Με ρυθμό $7/8$.

Στο (1) με μέτωπο λοξό προς την φορά πάτημα του δεξιού ποδιού στην φορά, μικρό βήμα στο πέλμα.

Στο (2) με το ίδιο μέτωπο πάτημα του αριστερού στη φορά, μικρό βήμα στο πέλμα.

Στο (3) με μέτωπο στο κέντρο του κύκλου το δεξί πόδι πατά στη φορά του κύκλου, μικρό βήμα στο πέλμα.

Στο (4) με ίδιο μέτωπο άρση χαμηλή του αριστερού εμπρός ή ακουμπά το πόδι με το πέλμα στο έδαφος πλάι και λίγο εμπρός από το δεξί πόδι.

Στο (5) με το ίδιο μέτωπο το αριστερό πόδι πατάει πλάι στο δεξί πόδι στο πέλμα.

Στο (6) με ίδιο μέτωπο άρση χαμηλή του δεξιού εμπρός ή ακουμπά το πόδι με το πέλμα στο έδαφος πλάι και λίγο εμπρός από το αριστερό πόδι.

Τραγούδι

Κάτω στην άσπρη(ν) πέτρα μωρέ μάτια μου
κάτω στην άσπρη(ν) πέτρα μωρέ φρύδια μου,
κάτω σι (λόι) κάτω σι γιαλό ...γιώτισσα κυρά Βιργιώτισσα
κάτω σι (λόι) κάτω σι γιαλό ...γιώτισσα κυρά Βιργιώτισσα.

Βαρέσαν' τον Γιαννάκη μωρέ μάτια μου
βαρέσαν' τον Γιαννάκη μωρέ φρύδια μου,
τον αρμά... (λόι) τον αρματωλό ...γιώτισσα κυρά Βιργιώτισσα

ΚΑΖΑΝΤΖΙΔΟΥ ΣΟΦΙΑ

τον αρμα... (λόι) τον αρματωλό ...γιώτισσα κυρά Βιργιώτισσα.

Τούρκοι τον τρογουρίζουν μωρέ μάτια μου

Τούρκοι τον τρογουρίζουν μωρέ φρύδια μου,

και Ρωμιοί (λόι) και Ρωμιοί τον κλαίν' ...γιώτισσα κυρά Βιργιώτισσα

και Ρωμιοί (λόι) και Ρωμιοί τον κλαίν' ...γιώτισσα κυρά Βιργιώτισσα.

Γιαννάκη μ' να 'χεις μάνα μωρέ μάτια μου

Γιαννάκη μ' να 'χεις μάνα μωρέ φρύδια μου,

να 'ρθει να (λόι) να 'ρθει να σε κλαίει ...γιώτισσα κυρά Βιργιώτισσα

να 'ρθει να (λόι) να 'ρθει να σε κλαίει ...γιώτισσα κυρά Βιργιώτισσα.

Αντίπερα

Χορεύεται από άντρες μπροστά και στη συνέχεια του κύκλου οι γυναίκες. Το κράτημα των χεριών είναι από τις παλάμες με τα χέρια τεντωμένα κάτω οι άντρες και αγκαζέ οι γυναίκες. Χορεύεται με συνοδεία τραγουδιού, τραγουδούν ένα στίχο οι άντρες και επαναλαμβάνουν οι γυναίκες. Με ρυθμό $7/8$ στο πρώτο μέρος και ρυθμό $2/4$ στο δεύτερο μέρος.

Α μέρος

Στο (1) με μέτωπο ελαφρώς λοξό προς την φορά πάτημα του αριστερού ποδιού στη φορά, μικρό βήμα στο πέλμα.

Στο (2) με το ίδιο μέτωπο πάτημα του δεξιού ποδιού στη φορά πίσω από το αριστερό στο πέλμα.

Στο (3) με το ίδιο μέτωπο πάτημα του αριστερού ποδιού στη φορά, μικρό βήμα στο πέλμα.

Στο (4) με το ίδιο μέτωπο πάτημα του δεξιού ποδιού στη φορά, μικρό βήμα στο πέλμα.

Στο (5) με το ίδιο μέτωπο το αριστερό πόδι ακουμπά με το εμπρός μέρος του πέλματος πλάι στο δεξί με μικρή κάμψη στο γόνατο.

Β μέρος

Στο (1) με μέτωπο ελαφρώς λοξό προς την φορά πάτημα του αριστερού ποδιού στη φορά, μικρό βήμα στο πέλμα.

Στο (2) με το ίδιο μέτωπο πάτημα του δεξιού ποδιού στη φορά πλάι και λίγο πίσω από το δεξί πόδι στο εμπρός μέρος το πέλματος.

Στο (3) με το ίδιο μέτωπο πάτημα του αριστερού ποδιού στη φορά, μικρό βήμα στο πέλμα.

Στο (4) με το ίδιο μέτωπο πάτημα του δεξιού ποδιού στη φορά, μικρό βήμα στο πέλμα.

Στο (5) με το ίδιο μέτωπο το αριστερό πόδι ακουμπά με το εμπρός μέρος του πέλματος πλάι στο δεξί με μικρή κάμψη στο γόνατο.

Τραγούδι

Αντίπερα (ν)αντίπερα μαύ(ι)ρα μου,μάτια,
αντίπερα στ'αλώνι
ρόιδο μ'(ε) έλα (ι)δω ματάκια μ'(ε) (ν)έμορφα.

Ήταν μια μέρα Κυριακή μαύ(ι)ρα μου μάτια,
μια μέρα χρυσομέρα
ρόιδο μ'(ε) έλα (ι)δω ματάκια μ'(ε) (ν)έμορφα.

Βγήκαν να παίξουν τα σπαθιά μαύ(ι)ρα μου μάτια,
να ρίξουν το λιθάρι
ρόιδο μ'(ε) έλα (ι)δω ματάκια μ'(ε) (ν)έμορφα.

Το ρίχνει ένας το ρίχνουν δυο μαύ(ι)ρα μου μάτια,
το ρίχνουν τρεις και πέντε
ρόιδο μ'(ε) έλα (ι)δω ματάκια μ'(ε) (ν)έμορφα.

Το ρίχνει κόρη ανύπαντρη μαύ(ι)ρα μου μάτια,
και βγάζει παραπέρα
ρόιδο μ'(ε) έλα (ι)δω ματάκια μ'(ε) (ν)έμορφα.

γ.Αντιπροσωπευτικά τραγούδια των χωρών αυτών.

«Παιδιά της Σαμαρίνας».

«Ν' εσείς παιδιά κλεφτόπουλα, παιδιά της Σαμαρίνας
(μωρέ παιδιά καημένα, παιδιά της Σαμαρίνας
κι άς είστε λερωμένα).
Σαν πάτε πάνω στα βουνά, ψηλά στη Σαμαρίνα
ντουφέκια να μη ρίξετε, τραγούδια να μην πείτε.
Κι αν σας ρωτήσει η μάνα μου, η δόλια η αδερφή μου,
μην πείτε πως λαβώθηκα βαριά για να πεθάνω.
Μόν' πείτε πως παντρεύτηκα στα έρημα τα ξένα.
Την πέτρα πήρα πεθερά, τη μαύρη γης γυναίκα
κι αυτά τα λιανολίθαρα αδέρφια και ξαδέρφια».

«Βουνά να μην χιονίσετε»

Βουνά να μη χιονίσετε, μάτια μ' να μη δακρύσετε
ερ' βουνά μου χιονισμένα, τί κακό είδατε από μένα.
Ήταν η τύχη μας γκαβή, π' αρχίνησε στρατολογί
ερ' εδώ πεντέ - έξη χρόνια, κλάψετε πουλιά κι αηδόνια.

«Ορφανό παιδί»,

Εγώ είμαι το ορφανό παιδί
τάρι, τάρι, τάρι, ταρινάκι μου
από μάνα κι πατέρα
κι από συγγενή κανένα.
Που πήγα κι αρβωνιάστηκα
γιέμ' σε μια χήρα Βουλγάρη,
Βάσανα και ματζουράνα.

«Χορός της νεράιδας»

«Τζιόκα αρμίνιλε: κί κικιρούνιλε
τούτε αλλαξίι: κου ποάλε κιντισίτε.
Λάτε σι σπιλάτε: κου ποάλε γκριμινάτε.
Τζιόκα τζιόκα, τζιόκα κου νου σιάου σάκρα
σ' ακατσιά ντι σάρκα».

Δηλαδή:

Χορεύουν οι βλάχες σαν παπαρούνες
όλες αλλαγμένες, με ποδιές κεντημένες,
πλυμένες και καθαρές, με ποδιές άσπρες σαν το χαλάζι.
Χορεύουν, χορεύουν, χορεύουν, γιατί δεν έχουν πεθερά να τις πιάσει απ' την
σάρκα*.

* σάρκα = Γυναικείο επανωφόρι.

«Χαΐδω»,

«Τί να σου κάνω Χαΐδω μου, τί να σου κάνω γιέ μου
Ν' εγώ ο μαύρος γέρασα και σύ θέλεις παιχνίδια.
Θέλεις στην κούνια βάλε με, θέλεις στη σαρμανίτσα
και με το πόδι σ' κούνα με και με το χέρι γνέθε
και με τα χείλη σ' τα γλυκά πές μας γλυκά τραγούδια.
– Ν' εσεείς κορίτσια ανύπαντρα, μικρά αρραβωνιασμένα
φλουριά να μη ζηλέψετε μπροστά στα παλληκάρια,
γιατί τα ζήλεψα κι εγώ και πήρα γέρον άνδρα.
Σήκω μαράζι μ' πλάγιασε, σήκω μαράζι μ' πέσε
και βάλε το χεράκι σου στον αργυρό μου κόρφο,
να πιάσεις του Μάη τις δροσιές, τ' Απρίλη τα λουλούδια.

«Δημητράκης»

«Το μάθатаν τί γίνηκε τούτη την εβδομάδα;
Τον Δημητράκη βάρεσαν στη δόλια Δημηνίτσα.
Πήγε να πάρει τα βιολιά, να πάει στον Λεωνίδα.
Το Πάϊσιμο ήτανε καλό, το γύρισμα ήταν μαύρο.
Τρεις Τούρκοι τον καρτέρησαν, τρεις παλιοαρβανίτες.
Τρεις ντουφεκιές του ρίξαν, τον άφησαν στον τόπο.
Κλάψε Γιούσιω μ' τα νειάτα του, κλάψε τη λεβεντιά του».

Οι A. Wace - M. Thompson στους «ΝΟΜΑΔΕΣ ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ» δημοσίευσαν μιά παραλλαγή του τραγουδιού:

Το μάθатаν τί γένηκε τούτη την εβδομάδα;
Τον Δημητράκη βάρεσαν τούτην την εβδομάδα.
Πάησε ο μαύρος στο χωριό, ψηλά στη Δημηνίτσα.
Πήγε να πάρει τα βιολιά, να πάει στον Λεωνίδα.
Στη στράτα όπου πήγαινε, στη στράτα που πηγαίνει
τρεις Τούρκοι τον εσταύρωσαν στην εκκλησιά στα δένδρα
τρία μαρτίνια τούδωσαν, τα τρία στην αράδα.
Ένα τον παίρνει ξώδεσμα και τ' άλλο στο ποδάρι,
το τρίτο το φαρμακερό κατακαρδής τον παίρνει».

«Ανάθεματς – ανάθεμάτς»

«Ανάθεματς μούλτου λια φιάτα, ανάθεματς, ανάθεματς,
τι τσι σφιάτσικς αχτάρε μσιάτα, ανάθεματς, ανάθεματς,
ντι αρκάει όκλιου πρι τήνε, ανάθεματς, ανάθεματς.
ντι σι ντούσιρε οίλε του άγκουρου, ανάθεμάτς, ανάθεματς
ντι κουρμάρε μούλτα ζημίε, ανάθεματς, ανάθεματς.
Κάθε οϊά σ' μουνούκλε, σί μπιρμπέκλου θυμωνίε».

Δηλαδή:

«Ανάθεμα μεγάλο κοπέλλα μου, ανάθεμα, ανάθεμα
τί έγινες τόσο όμορφη, ανάθεμα, ανάθεμα.
Και έριξα το μάτι μου πάνω σου, ανάθεμα, ανάθεμα.
Και πήγαν τα πρόβατα στο χωράφι, ανάθεμα, ανάθεμα
και κάνανε μεγάλη ζημιά, ανάθεμα, ανάθεμα,
κάθε προβατίνα και δεμάτι από σπάρι,
κάθε κριάρι και θυμωνιά».

«Ισοσιάμι για Ντάντο»

«ΐά ισοσιάμι, για ντάντο, ΐά ισοσιάμι
ΐά ισοσιάμι, λιά ντάντο, ΐά σόρα με.
κ' ηλικία η τριάτσει για ντάντο, κ' ηλικία νι τριάτσει
κ' ηλικία νι τριάτσει λιά ντάντο, ηλικία νι φρίντζε
Ούνα τζούα μσιάτα, για ντάντο, ούνα τζούα μσιάτα
ούνα τζούα μσιάτα, για ντάντο, μι ντούσιου λα σιόπουτου
κ' ηλικία νι τριάτσει, για ντάντο, τσι ν' αφλάει ούν' φιάτα μσιάτα»

Δηλαδή:

«Για αρραβώνιασέ με βρε μάνα, για πάντρεψέ με.

Γιατί η ηλικία μου περνάει, βρέ μάνα, γιατί η ηλικία μου σπάζει.

Μια όμορφη μέρα, βρέ μάνα, πήγα στην βρύση,

γιατί η ηλικία μου περνάει, βρέ μάνα, και γιατί βρήκα μια όμορφη κοπέλα»

«Ούνα ταχνιά για ντάντο»

«Ούνα ταχνιά για ντάντο, ούνα ταχνιά
ε ντούσιου λα σιόπουτου.
Ακλό ν' αφλάϊ ούνα φιάτα, για ντάντο,
λούλτα μσιάτα.
— Μπούνα τζούα, λι τζίσιου για ντάντο
σ' νίσα νου ου λό.
Σι μι τζίσε: — Κρέκι λάϊ τζιόνε, κρέκι
σ' π(α)σκ(α)νιά,
σιό λα τήνε ντάντα νού μι ντά».

Δηλαδή:

«Ένα πρωί, βρε μάνα, ένα πρωί

πήγα στη βρύση.

Εκει βρήκα ένα κορίτσι, βρε μλανα,

πολύ όμορφο.

-Καλημέρα του είπα, βρε μανα

και δεν τη δεχθηκε.

Και μου είπε: -Πάψε βρε παλικάρι, πάψε

και πλάνταξε,

γιατί η μάνα μου δεν με δίνει σε σένα»

«Γκιούμια»

(1)

«Πάρε τα γκιούμια κι έλα
να τα γεμίσουμε
κι από την γειτονιά μου
να τα μιλήσουμε.

(2)

Ν' εγώ είμαι το σταφύλι
κι εσύ το τσαπουρνό
φίλα με εσύ στα χείλη
κι εγώ στο μάγουλο.

(3)

Έβγα στο μπαλκόνι
κρυφά απ' τη μάνα σου
και κάνε πως ποτίζεις
τη ματζουράνα σου».

«Ένας λεβέντης χόρευε»

«Ένας λεβέντης χόρευε σε μαρμαρένιο αλώνι,
κι η κόρη, που τον αγαπά κρυφά τον κουβεντιάζει:
-Πού ήσουν εφές λεβέντη μου, που ήσουν προφές το βράδυ;
-Εφές ήμουν στη μάνα μου, προφές στην αδερφή μου
κι απόψε θάρθω σπίτι σου να κοιμηθούμε αντάμα».

Ενώ άλλα τραγούδια τα τραγουδούσαν και χόρευαν, όπως

«Γυναίκες, πού χορεύετε, τους άντρες πού τους έχετε
-Αιντε τους έχουμε μαυρομάτα μου, τους έχουμε
στα πρόβατα και στα βουλγαροκόπαδα.
Πήγαν να κλέβουν πρόβατα μέσ' στα βουλγαροκόπαδα.
Τους είδαν και τους πιάσανε, στη φυλακή τους βάλανε».

«Ο νυφιάτικος χορός»

«Λε μαλί Περδίκα απ' το γιαλό και χήνα απ' το τους κάμπους,
πού πας και πλένεις στο λουτρό, ανάμεσα στ' αμπέλι,
Περδίκα μου γραμμένη, Σελήμ γραμματισμένε.
Δεν ήταν βρύσες στο χωριό, δεν ήταν στα ποτάμια;
Τι πας και πλένεις στο γιαλό ανάμεσα απ' τ' αμπέλια;
Να κι ο Σελίμης πούρχεται στον μαύρο καβαλλάρης.
Της εζητά ένα φιλί, ένα φιλί στο στόμα

ΚΑΖΑΝΤΖΙΔΟΥ ΣΟΦΙΑ

-Σελίμη μη το κάνσ' αυτό, γιατί είμαστε γειτόνοι.

Είναι τα σπίτια μας κοντά και τα σαράγια αντάμα».

«Τσιάτσιος»

«Ο Τσιάτσιος εκατέβαινε

Ολέλε τσιάτσιο μ'αγρήγορε,

ο Τσιάτσιος κατεβαίνει

λέλε τσιάτσιο μ'αντρειωμένε.

-Τσιάτσιος μ' κι αμπούθε έρχεσαι

κι αμπούθε κατεβαίνεις;

-Από την Φούρκα έρχομαι

και στη Σαμαρίνα πάνω,

λέλε τσιάτσιο μ'αντρειωμένε».

Ε. Συζήτηση αποτελεσμάτων

Μια εργασία δεν μπορεί να περιλαμβάνει όλο το εύρος των ήδη υπαρχόντων στοιχείων, και αν αυτό είναι δυνατόν να συμβεί θεωρητικά, πρακτικά μέσα στον χρόνο αλλάζουν μορφή, εξελίσσονται.

Το γεγονός ότι τα βλάχικα τραγούδια δόθηκαν προφορικά από τις βλάχες γυναίκες «αλτάνες» το καθιστά αδύνατον γιατί η βλάχικη διάλεκτος δεν χρησιμοποιείται στην καθημερινότητα των βλάχων κατοίκων του χωριού. Με το διάβα του χρόνου ξεχνιέται και καθίσταται αδύνατη η αποκρυπτογράφηση των τραγουδιών. Επίσης ότι αναφέρεται στην εργασία είναι διασταυρωμένο από έναν αξιόλογο αντιπροσωπευτικό αριθμό κατοίκων όλων των ηλικιών.

Ένα άλλο στοιχείο που διαπιστώθηκε κατά την έρευνα είναι ότι η κοινωνία των βλάχων δεν έχει κρατήσει ζωντανά έθιμα όπως ο γάμος. Αυτό συνέβηκε γιατί στο χωριό υπήρχαν πλέον και κάτοικοι διαφορετικής καταγωγής, όπως πόντιοι, θρακιώτες, σταρτσοβίτες και δεν γνωρίζουμε πλέον τον ακριβή αριθμό των βλάχων.

Επίσης διαπιστώθηκε ότι οι χοροί μεταφέρθηκαν και μέχρι σήμερα αλλά όχι με το ίδιο ύφος. Χοροί όπως το συρτό στα τρία, το μπεράτι, συρτό στα δύο, συρτό στα $\frac{7}{8}$, συγκαθιστός, τσάμικος, νυφιάτικος και ο μεγάλος χορός. Πλέον ο κύκλος του χορού είναι κοινός για όλους και ο διαχωρισμός άντρα – γυναίκα δεν υπάρχει πια. Επίσης οι γυναίκες πλέον δεν χορεύουν με «λεπτές» κινήσεις όπως τότε. Ακόμα σήμερα προστέθηκαν και άλλοι χοροί όπως ο κωνσταντάκης, ζαχαρούλα, γιατρός, άσπρη πέτρα, αντίπερα, αλλά η μάθηση χορών δεν σταματάει εδώ γιατί πλέον οι βλάχοι μαθαίνουν χορούς και από άλλες περιοχές μέσα από συλλόγους, γάμους, πανηγύρια.

ΣΤ. Συμπεράσματα και προτάσεις

Οι βλάχοι του Νέου Πετρισίου πραγματοποίησαν πολλές μετακινήσεις μέχρι να καταλήξουν όλοι στο Νέο Πετρίσι. Με την πάροδο του χρόνου οι γάμοι δεν γίνονταν μόνο μεταξύ βλάχων και είχε σαν αποτέλεσμα να μην γνωρίζουμε τον ακριβή αριθμό των βλάχων. Οι σημερινές γενιές δεν συνεχίζουν τα έθιμα που γίνονταν στον γάμο και έχουν χαθεί. Ακόμα οι χοροί που μεταφέρθηκαν από τους παλαιότερους σήμερα δεν χορεύονται με το ίδιο ύφος. Ούτε οι γυναίκες είχαν τα ίδια δικαιώματα με τους άντρες και αυτό φαίνεται γιατί ο τελευταίος άντρας με την πρώτη γυναίκα στον χορό κρατιόταν με μαντήλι, κάτι που σήμερα δεν γίνεται. Και τέλος οι παλαιότερες βλάχες γυναίκες «αλτάνες» τραγουδούσαν βλάχικα τραγούδια αλλά και στην καθημερινή τους ζωή μιλούσαν βλάχικα, κάτι που σήμερα δεν υπάρχει.

Ο υπάρχον σύλλογος πρέπει να συνεχίσει τα έθιμα και τις παραδόσεις. Να μάθουν οι νεότεροι όλα όσα γνωρίζουν οι παλαιότεροι και να τα μεταβιβάσουν στους επόμενους. Να πραγματοποιούν τα έθιμα και γνωρίζοντας την ιστορία των προγόνων τους να χορεύουν και να τραγουδούν τα βλάχικα τραγούδια αποφεύγοντας τους χορούς που μπήκαν στην παράδοση αργότερα.

Z. Βιβλιογραφία

- Αλεξιάδου Ηλιάνα. και Κύρλεσης Κωνσταντίνος. (2008), «Ιστορικά και λαογραφικά στοιχεία Νέου Πετρισιού Σερρών», (σ. 18,37-41, 223-226). Νέο Πετρίσι.
- Ανωγειανάκης. (1991), «Ελληνικά λαϊκά μουσικά όργανα», (σ.16). Αθήνα.
- Βαβρίτσας Νικόλαος. (2008), «Παραδοσιακοί χοροί», (σ.18, 48). Θεσσαλονίκη.
- Ιωαννίδου. (1985), «Ο χορός στο χρόνο». Διπλωματική εργασία. Θεσ/νικης.
- Κατσάνης Νίκος – Ντίνας Κώστας. (2008), «Οι Βλάχοι του Νομού Σερρών και της Ανατολικής Μακεδονίας», (σ.89, 14-15, 171, 203). Σέρρες.
- Κουκούδη Ι. Αστέριου. «Μελέτες για βλάχους».
- Κυριακίδη α.ε.. (1898), «Johann Ambrosius Borth», (σ. 17-18, 267).
- Μαυροβουνιώτης Φώτιος, Μαλκογεώργος Αλέξανδρος και Αργυριάδου Ειρήνη. (2006), «Ελληνικοί χοροί», Α΄ Μέρος 1 ενότητα, (σ. 105, 161, 175-176).
- Παναγοπούλου. (1985), «Μουσική – στοιχεία μουσικοπαιδαγωγικής και κινητική». Θεσσαλονίκη.
- Πλιτσή Μιχάλη. (1993), «Οι χοροί της Σαμαρίνας», (σ. 15, 32, 33, 56, 57, 77-79, 83, 84, 86 87, 92, 95, 112). Αθήνα.
- Πραντσιδής Γιάννης. « Ο χορός στην ελληνική παράδοση και η διδασκαλία του», (σ. 12,52,53).
- Πραντσιδής Ιωάννης. (1995), « Ο παραδοσιακός χορός στις κοινότητες των Ακμπουναριωτών στο Γκενεραλ Ιντζοβο Βουλγαρίας και στο Αιγίνιο Πιερίας – συγκριτική λαογραφική προσεγγιση», (σ.5). Διδακτορική διατριβή. Αθήνα.
- Ράφτη. (1985), «Ο κόσμος του ελληνικού χορού», (σ. 169). Αθήνα.
- Τεγόπουλος – Φυτράκης. (1993), Ελληνικό Λεξικό, Ζ΄ Έκδοση, Εκδόσεις Αρμονία. Αθήνα.
- Τυροβόλα. (1992), «Ελληνικοί παραδοσιακοί χορευτικοί ρυθμοί». (σ.34). Αθήνα.

ΚΑΖΑΝΤΖΙΔΟΥ ΣΟΦΙΑ

Internet e-city gr..Σέρρες. Νέο Πετρίτσι.

Peterson Royce. (2005). (σ. 25).

Weigand Gustav, «Οι Αρωμούνοι», (Α τόμος: ο χώρος και οι άνθρωποι, εκδοτικός οίκος αδελφών).

Ονόματα πληροφορητών

- Γιώτης Στέργιος 85 χρονών κάτοικος Νέου Πετρισίου
- Ζιαντάρης Νικόλαος ,76 χρονών κάτοικος Νέου Πετρισίου
- Ζιαντάρης Στέργιος, 72 χρονών κάτοικος Νέου Πετρισίου
- Καζαντζίδου Ελένη 59 χρονών κάτοικος Σερρών
- Λέτσιος Γεώργιος, 57 χρονών κάτοικος Θεσσαλονίκης
- Μάστορα Αικατερίνη 55 χρονών κάτοικος Θεσσαλονίκης
- Νούλι Στεριανή 80 χρονών κάτοικος Νέου Πετρισίου
- Πέτκου Κατίνα, 90 χρονών κάτοικος Νέου Πετρισίου

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Φωτογραφίες

Χορός στην Ράμμα

Οι βλάχοι κάτοικοι στην Λόντζα

Σουλτανίτσα

Το Νέο Πετρίτσι Σερρών

Η κεντρική πλατεία του χωριού – βλάχικες γυναικείες ενδυμασίες

Παλιά φωτογραφία βλάχων

Βλάχικη αντρική ενδυμασία

Βλάχικη αντρική ενδυμασία

ΚΑΖΑΝΤΖΙΔΟΥ ΣΟΦΙΑ

Σουλτανίτσα

Άλογα των βλάχων